

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

МІБО

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеня магістр

студента **Наказна Ганна Миколаївна**

академічної групи **035м-17в**

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська

на тему Основні жанрово-стилістичні особливості українського перекладу англійських наукових статей

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Кабаченко І.Л.			
розділів:				
Рецензент	Нестерова О.Ю.			
Нормоконтролер	Нестерова О.Ю.			

Дніпро
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
перекладу

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту Наказній Г.М. академічної групи 035м-17в
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності **035 Філологія**
спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська

на тему Основні жанрово-стилістичні особливості українського перекладу англійських
наукових статей.

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 25.10.2018 № 1786-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичний	<i>На основі матеріалів виробничих практик, інших наукових джерел розробити гіпотезу дослідження, визначити його мету та завдання, проаналізувати існуючі підходи до вивчення проблеми, яка досліджується</i>	01.11.2018
Практичний	<i>Розробити та обґрунтувати методи практичного аналізу обраних прикладів, зробити змістовні висновки щодо труднощів перекладу лінгвістичних явищ</i>	01.12.2018

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Кабаченко І.Л.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 1.10.2018

Дата подання до екзаменаційної комісії 10.12.2018

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

Наказна Г.М.

(прізвище, ініціали)

З М І С Т

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Методологічні передумови жанрово-стилістичних особливостей перекладу англійських статей науково-технічного стилю	7
1.1 Закономірності перекладацького процесу англійських статей українською мовою.....	7
1.2. Основні риси науково-технічного стилю.....	15
1.3 Специфіка наукового стилю в українській та англійських мовах: характерні особливості.....	33
Висновки до 1 розділу.....	44
РОЗДІЛ 2. Жанрово-стилістичні особливості перекладу англійських статей науково-технічного стилю	46
2.1. Загально-стилістичні модифікації, термінологічність, метафоричні терміни та їх переклад.....	46
2.2. Фразеологізми у науково-технічному тексті та особливості їх перекладу.....	58
2.3. Морфологічні та синтаксичні особливості українського перекладу англійських наукових статей. Особливості вживання англійського особового займенника I.....	62
2.4. Імплікації в англійських науково-технічних текстах та їх переклад українською мовою.....	72
Висновки до 2 розділу.....	79
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

У зв'язку з прискоренням науково-технічного прогресу та розширенням міжнародних зв'язків проблема взаємообміну науково-технічною інформацією набуває особливого значення. Поряд з цим специфіка науково-технічного тексту визначається тим, що це є, з одного боку, зосередження даних про науковий пошук, а, з іншого – втілення норм наукового спілкування певних дослідних кіл та осередків. Як наслідок, мова науково-технічної літератури відрізняється певними лексичними, граматичними та стилістичними особливостями. І якщо лексичні відмінності в текстах різних функціональних стилів помітні навіть для нефахівця (це значна кількість спеціальної лексики в науково-технічних текстах та широке використання емоційно-експресивних лексичних засобів у мові художньої прози), жанрово-стилістичні особливості менш виразні, але не менш різноманітні.

Дослідженню характерних рис англійських статей науково-технічного стилю присвячено низку праць відомих лінгвістів та перекладознавців, таких як І.В. Арнольд, І.К. Білодід, І.Р. Гальперін, З.О. Гетьман, В.Н. Комісаров, В.В. Коптілов, А.В. Кухаренко, О.М. Мороховський, О.Д. Пономарів, А.В. Федоров та ін. Характерні риси науково-технічних текстів, зокрема, висвітлено в роботах В.І. Карабана, Т.Р. Кияка, А.П. Ковалю, Ю.Н. Марчука, Н.Ф.Непийводи, А.Л. Пумп'янського, Е.Ф. Скороходька та ін.

Однак, не зважаючи на ряд наукових доробок з перекладу англійських статей науково-технічного стилю, проблема дослідження жанрово-стилістичних особливостей перекладу українською мовою англійських наукових статей науково-технічного характеру потребує подальших досліджень.

Актуальність даної роботи зумовлена недостатнім порівняльним вивченням жанрово-стилістичних особливостей перекладу українською мовою англійської науково-технічної літератури, а також сучасними вимогами до

даного виду перекладу, коли йдеться про передачу не лише змісту оригіналу, а й про оптимальне відтворення стилістичних характеристик тексту.

Зіставлення окремих жанрово-стилістичних явищ мови-джерела і мови перекладу в межах контрастивно-перекладознавчого аналізу текстів статей науково-технічного стилю розв'язує певні вузькі, часткові проблеми цього виду перекладу, але воно є надзвичайно актуальним на сучасному етапі розвитку перекладознавства, адже принцип цілісного сприйняття статей науково-технічного стилю передбачає якнайприскіпливішу увагу до окремих його складових частин.

Нами обрано аспект жанрово-стилістичного аналізу статей науково-технічного стилю, тобто розглядаються закономірності перекладацького процесу англійського науково-технічного тексту українською мовою. Жанрово-стилістичний аналіз в теорії перекладу передбачає використання різних методів аналізу мовного матеріалу. В роботі розглянуто тільки основні труднощі перекладу, і вона не претендує на вичерпну повноту охоплення жанрово-стилістичних проблем науково-технічного перекладу.

Актуальність проблематики зумовила **мету дослідження**, а саме: описати основні жанрово-стилістичні особливості українського перекладу англійських науково-технічних статей.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) Проаналізувати наукові точки зору на проблему жанрово-стилістичних особливостей перекладу науково-технічних статей.
- 2) Описати основні жанрово-стилістичні особливості наукових технічних статей.
- 3) Визначити жанрово-стилістичні особливості перекладу українською мовою англійських наукових статей.

Об'єктом дослідження є жанрово-стилістичні особливості англійських науково-технічних статей.

Предметом дослідження специфіка відтворення жанрово-стилістичних особливостей англomовних науково-технічних статей в перекладі українською мовою.

Наукова новизна даної роботи полягає в систематизації теоретичних знань щодо стилю та жанру в науково-технічній літературі та виокремленні основних жанрово-стилістичних особливостей англійського науково-технічного тексту у порівнянні з нормами наукового спілкування українською мовою.

Практична цінність роботи складається в тому, що були проаналізовані засоби перекладу українською мовою англійського науково-технічного тексту з урахуванням його жанрово-стилістичних особливостей та прагматики україномовного наукового спілкування.

Виконання завдань дослідження було досягнуто шляхом застосування наступних **методів**: порівняльний метод та метод аналізу.

Матеріалом роботи виступають статті з видань. Основні положення роботи викладено в публікації «Основні жанрово-стилістичні особливості українського перекладу англійських наукових статей» » у матеріалах VI всеукраїнської науково-технічної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених "Молодь: наука та інновації".

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ СТАТЕЙ НАУКОВО- ТЕХНІЧНОГО СТИЛЮ

1.1 Закономірності перекладацького процесу англійських наукових статей

Стиль (від латин. *Stilus* – паличка для письма) літературної мови – різновид мови (її функціонувальна підсистема), що характеризується відбором таких засобів із багатоманітних мовних ресурсів, які найліпше відповідають завданням спілкування між людьми в даних умовах [13]. Це своєрідне мистецтво добору й ефективного використання системи мовних засобів із певною метою в конкретних умовах й обставинах. Д. Свіфт влучно зауважив, що стиль – це власне слова на власному місці.

Кожний стиль має:

- сферу поширення і вживання (коло мовців);
- функціональне призначення (регулювання стосунків, повідомлення, вплив, спілкування тощо);
- характерні ознаки (форма та спосіб викладу);
- система мовних засобів і стилістичних норм (лексику, фразеологію, граматичні форми, типи речень тощо).

Ці складові конкретизують, оберігають, певною мірою обмежують, унормовують кожний стиль і роблять його досить стійким різновидом літературної мови. Оскільки стилістична норма є частиною літературної, вона не забезпечує останню, а лише використовує слова чи форми в певному стилі чи з певним стилістичним значенням.

Наприклад, слова акт, договір, наказ, протокол, угода є нормативними для офіційно-ділового стилю, хоча в інших стилях вони також можуть нести забарвлення офіційності, якщо їх використання буде стилістично виправдане.

Досконале знання специфіки кожного стилю, його різновидів, особливостей – надійна запорука успіхів у будь-якій сфері спілкування.

Термін “стиль мовлення” слід розглядати як спосіб функціонування певних мовних явищ. Розрізнення стилів залежить безпосередньо від основних функцій мови – спілкування, повідомлення і діяння, впливу.

Високорозвинута сучасна літературна українська мова має розгалужену систему стилів, серед яких: розмовний, художній, науковий, публіцистичний, епістолярний, офіційно-діловий, конфесійний.

Для виділення стилів мовлення важливе значення мають форми мови – усна й писемна, розмовна і книжна. Усі стилі мають усну й писемну форми, хоча усна форма більш притаманна розмовному стилю, а іншим – переважно писемна. Оскільки останні сформувалися на книжній основі їх називають книжними.

Структура текстів різних стилів неоднакова, якщо для розмовного стилю характерний діалог (полілог), то для інших – переважно монолог.

Відрізняються стилі мовлення й багатьма іншими ознаками. Але спільним для них є те, що вони – різновиди однієї мови, представляють усе багатство їх виражальних засобів і виконують важливі функції в житті суспільства – забезпечують спілкування в різних його сферах і галузях.

У межах кожного функціонального стилю сформувалися свої різновиди – підстилі – для точнішого й доцільнішого відображення певних видів спілкування та вирішення конкретних завдань.

Поряд із функціональними стилями, ураховуючи характер експресивності мовних елементів, виділяються також урочистий, офіційний, фамільярний, інтимно-ласкавий, гумористичний, сатиричний та ін.

Основні ознаки стилів та їх жанрів можна подати у вигляді таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Основні ознаки стилів і жанрів мовлення

<i>Назва стилю</i>	<i>Види творів, у яких стиль реалізується</i>	<i>Основні ознаки стилів і жанрів мовлення</i>			
		<i>Мета мовлення</i>	<i>Сфера спілкування</i>	<i>Форма реалізації стилю</i>	<i>Мовні особливості стилю</i>
Розмовний		обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи подання допомоги, виховний вплив	побутові стосунки з родичами, друзями, знайомими	діалог	широко використовуються побутова лексика, фразеологізми, емоційно забарвлені й просторічні слова, звертання, вставні слова, неповні речення тощо

Продовження таблиці 1.1

Науковий	дисертація, монографія, стаття, підручник, лекція, відгук, анотація	повідомлення про результати наукових досліджень	наука, техніка, освіта	монолог	характерні мовні засоби: терміни, спеціальна фразеологія, складні синтаксичні конструкції; повні речення; логічність, точність, обґрунтованість викладу
Офіційно-діловий	закон, кодекс, статут, наказ, указ, оголошення, доручення, розписка, протокол, акт, інструкція, лист тощо	регулювання офіційно-ділових стосунків	офіційно-ділові стосунки	монолог (діалог)	переважають стилістично нейтральні мовні засоби: стандартна канцелярська лексика, складні речення, немає емоційно забарвлених слів; виклад гранично точний

Продовження таблиці 1.1

Публіцистичний	виступ, нарис, публіцистична стаття, памфлет, фейлетон, дискусія	обговорення, відстоювання та пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, сприяння суспільному розвитку	громадське-політичне життя	монолог (діалог)	використовуються суспільно-політична лексика, емоційно забарвлені слова, риторичні запитання, вигуки, повтори; тон мовлення пристрасний, оцінний
Художній	трагедія, комедія, драма, водевіль, роман, повість, поема, вірш, байка	різнобічний вплив на думки й почуття людей за допомогою художніх засобів	мистецтво слова	монолог	застосовуються всі мовні засоби, особливо широко — слово в переносному значенні

Проблема стилю є однаково важливою як для стилістики, так і для теорії перекладу. Великий внесок у розвиток перекладознавства було зроблено Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне, які у своїй роботі “*Stylistique comparée du français et de l’anglais*” [37] підійшли до проблем перекладу через порівняльний стилістичний аналіз двох мов. Взаємозв’язку стилістики з теорією перекладу приділяло уваги багато перекладознавців, зокрема А.В.Федоров,

Л.С.Бархударов, В.Г.Гак, В.В.Комісаров, В.В.Коптілов, О.І.Чередниченко, Л.О.Черняхівська, Ч.Табер.

Питання стилістики з кожним роком привертають до себе увагу все більш широке коло лінгвістів і літературознавців, а сама стилістика все більш диференціюється і розпадається на окремі спеціалізовані дисципліни. Але одночасно, так само як в будь-якій іншій науці, тут відбувається і протилежно направлений процес, а саме: інтеграція, тобто посилення взаємного впливу різних галузей знання і появи нових синтетичних розділів, що об'єднують та узагальнюють дані дисципліни, які вважалися далекими. Обидві тенденції однаково важливі для наукового дослідження. В.М.Комісаров виділяє стилістичну проблему як одну з найважливіших у лінгвістиці перекладу, вказуючи на те, що сам предмет стилістики має багато спільного з перекладом як об'єктом лінгвістичного аналізу. При комунікативному підході до порівняння висловлювання двома мовами найбільш важливою є, на думку В.М.Комісарова, їх функціонально-стилістична тотожність. Ось чому жанрово-стилістичні особливості оригіналу є важливим фактором, що визначає той чи інший тип перекладу [26, 137]

Стилістичний аналіз тексту, на нашу думку, може розглядатися як побудова певного конструктивного інваріанта, певного роду опорних бантин, які ще не зцементовані розчином слів. Стилістика забезпечує теорію перекладу тими параметрами, за допомогою яких досягається адекватність перекладу.

Наголошуючи на важливості вивчення стилю для перекладознавства, необхідно розрізняти поняття «стиль твору» та «індивідуальний стиль автора». Ці два поняття знаходяться в діалектичних відношеннях – якщо перший зумовлено функціонуванням мови в конкретній соціальній сфері, то другий залежить від творчого використання загальнолітературної мови автором, який має свої особисті ідейно-естетичні погляди.

Жанрами нерідко називають те, що здавна було прийнято називати «родами» літератури. Етимологічно це правильно — французьке слово "genre" (від лат. genus) й означає "рід" [32, 230].

Термін «жанр» ототожнюють з терміном «вид»; іноді «видом» називають великі за обсягом групи творів [33, 914].

Оскільки будь-який текст належить до певного жанру, то він характеризується сукупністю специфічних для цього жанру рис. Це означає, що при обробці тексту перекладач повинен мати на увазі як індивідуально-авторські особливості тексту, так і його приналежність до певного жанру [7, 19]. Е.Д. Хірш порівнює жанр з правилами поведінки. Він вважає, що, визначаючи жанр, автор повідомляє нам ці правила, причому не тільки ті, за якими він пише, але й ті, за якими ми повинні читати. Автор твору мовби говорить, що він буде дотримуватися певних умовностей, а ми мовби погоджуємося на щось більше, а на щось менше звертатимемо увагу. Таким чином, для читача жанр є тим сигналом, який орієнтує, спрямовує його читацьке сподівання ще до знайомства з твором.

М.М.Кожина пропонує перенести поняття «жанр» до функціональної стилістики, використовуючи його для характеристики всіх видів літератури та писемності: наукової, ділової тощо. В її викладі дефініція поняття «жанр» набуває ближчого до лінгвістичного формулювання: «Жанр» - це різновид літературного (у широкому розумінні цього слова) твору, що має різні призначення й характеризується спрямованістю змісту, своєрідністю форми та будови тексту в композиційно-сюжетному плані, розміром та деякими іншими ознаками. [25, 91].

Вважається, що жанр - це різновид функціонально-мовленнєвого стилю, що детермінується такими чинниками:

- а) формою будови;
- б) характером наявної інформації;
- в) емоційною забарвленістю;

- г) засобами вираження інформації;
- д) її цільовою спрямованістю [6, 13].

Взаємовідношення між стилем та жанром у межах функціональної стилістики, на перший погляд, є дуже простими й однозначними: стиль - поняття більш широке і вищого порядку, а жанр - вужче, залежне (підстиль, різновид стилю). І, таким чином, стосовно стилю - поняття нижчого порядку.

Слід додати, що до цього часу кардинальним залишається питання, до якої категорії відноситься жанр: до форми, змісту чи того й іншого. Це питання детально вивчає Є.І.Макаренко у своєму дисертаційному дослідженні [7]. Тут же автор розглядає підхід до питання про межі жанру Н.Ф.Копистянської, яка виділяє чотири сфери жанру [6, 16-18]:

Сфера 1. Жанр як найбільш абстрактне, загальнотеоретичне поняття, що означає сукупність взаємопов'язаних основних, найбільш стійких жанрових ознак, які складаються в групи творів протягом тривалого часу і дають підстави об'єднувати останні під загальною назвою - роман, балада, поема, сонет тощо.

Це цілісність, де можуть бути застосовані поняття усталеності та постійності.

Сфера 2. Жанр як історичне поняття, що є обмеженим у часі та соціальному просторі. Жанр тут розглядається в розвитку, видозміні. Отже, у сфері 2 це поняття не є чимось стійким, постійним, що повторюється, воно поєднує в собі весь комплекс історичних умов становлення жанру та його модифікацій. Вивчення жанрів у другій сфері допомагає глибше проникнути у творчу думку людства на кожному етапі його розвитку.

Сфера 3. Жанр - поняття, що враховує специфіку конкретної національної культури (наприклад, гоголівські «Вечори на хуторі поблизу Диканьки»). Таким чином, розуміння жанру в сфері 3 - це врахування специфіки конкретної національної літератури.

Сфера 4. Жанр як індивідуальна творчість (наприклад, чеховські оповідання).

Н.Ф. Копистянська робить висновок про те, що є стійким, а що піддається змінам і поєднується вже в самому понятті «жанр». Жанр є стійким як поняття загальнотеоретичне (сфера 1) та змінюваним в безперервному історичному розвитку (сфера 2,3). Крім того, жанр є неповторно індивідуальним (сфера 4).

Визначення жанру Н.Ф.Копистянською є, на погляд О.І. Макаренка, найбільш обґрунтованим. Запропонована нею класифікація демонструє взаємозв'язок всіх жанроутворюючих рис, враховуючи при цьому попередні дослідження [7, 23].

О.І. Макаренко зазначає, що при жанровому підході до перекладу дотримання/недотримання норми жанру в обох текстах (оригіналу і перекладу) може бути критерієм оцінки відповідності/невідповідності тексту оригіналу та тексту перекладу [7, 23], його адекватності, еквівалентності.

Підходячи до перекладу з позиції жанрово-стилістичного аналізу, ми мимоволі стикаємося з проблемою зіставного аналізу мовних одиниць цих жанрів, а також із компаративним вивченням тематично аналогічних текстів двох мов. В обох випадках ми будемо вирішувати проблему досягнення комунікативно рівноцінного перекладацького еквівалента цих текстів.

Таким чином, закономірності перекладацького процесу англійських наукових статей характеризуються відбором таких засобів із багатоманітних мовних ресурсів, які найліпше відповідають завданням спілкування між людьми в даних умовах. Саме в цьому напрямку ведуться дослідження в галузі жанрово-стилістичної теорії перекладу, яка через вивчення комунікативно-прагматичних особливостей текстів різних стилів та жанрів виявляє їх жанрово-стилістичні доміанти, тобто сукупності мовних, композиційних і прагматичних ознак даних текстів.

1.2. Основні риси науково-технічного стилю

Науковий стиль необхідний при спілкуванні людей з метою вираження, передачі та збереження наукової інформації. Розвиток людського суспільства

сполучено з науковим прогресом, зростаючим інтересом до досліджень у всіх галузях гуманітарних і точних наук. Р.А.Будагов визначив науковий стиль як «такий мовний стиль, що прагне: 1) до точності, простоти і ясності, 2) до логічної стрункості й емоційної впливовості, 3) до постійної взаємодії із загальнолітературною мовою, 4) до строгої обумовленості ретельно продуманих термінів, 5) до широкого використання різноманітних стилістичних ресурсів мови, 6) до розумного застосування необхідних цифр, символів і знаків» [10].

Функцію наукового стилю не можна звести тільки до повідомлення або передачі інформації, тому що ця функція характерна всім стилям. Деякі дослідники називають функцію наукового стилю інтелектуально-комунікативною, але ця точка зору теж неоднозначна. Говорячи про розходження науки й мистецтва, В. Г. Белінський відзначав, що «Філософ говорить силогізмами, поет – образами й картинами, а говорять обидва про одне й те саме. Один *доводить*, інший – *показує*, і обидва *переконують*, тільки один – логічними доводами, інший – картинами» [30].

Таким чином, основна функція наукового стилю – це не тільки передача логічної інформації, але й доказ її істинності, новизни й цінності. Н.М.Разинкина з цього приводу пише, що наукова проза є такою формою мовлення, що постійно відбиває розумову діяльність людини, і мова науки має ті ж властивості, що й саме наукове дослідження: логічність, доказовість, безстрасність.

Функція доказовості відбивається у формальній структурі наукового стилю. Наприклад, у роботах з математики вживаються спеціальні засоби аргументації (доказу): формули, рівняння й т. ін. Хід логічного мислення відбивається в побудові складних синтаксичних конструкцій. Переважають речення складнопідрядні, пасивні конструкції. З метою аргументації судження використовують вставні слова й речення, наводять цитати, ілюстрації тощо.

Вторинною функцією наукового стилю є активізація логічного мислення читача. Провідну роль ця функція грає в науково-навчальному підстилі. Завдання науково-популярного підстиля полягає в тому, щоб зацікавити широкого читача науковою інформацією.

Науково-технічний стиль є інформаційним простором науково-технічних текстів, це глобальне інформаційне поле, в якому діють численні науково-технічні мовні жанри.

Науково-технічний стиль є одним з основних різновидів наукового стилю взагалі. Основною формою даного стилю є спеціальна науково-технічна література. Іншим основним жанром вважають науково-гуманітарний стиль [25, 45]. Хоча набір стильових рис у вказаних двох різновидах наукового стилю загалом однаковий, окремі стильові риси в науково-гуманітарному викладі не дотримуються з такою точністю і послідовністю.

Науково-технічний стиль відноситься до книжкового типу мови, яка використовується як у письмовій (переважно), так і в усній формі. Основу мовного оформлення науково-технічних текстів складає стандартизованість, тобто вибір клішованого мовного варіанту. До синтаксичних особливостей оформлення слід віднести синтаксичну повноту оформлення вислову, часте вживання клішованих структур, переважно іменний характер морфологічних компонентів речення, розгорнуту систему зв'язуючих елементів (сполучників, сполучних слів) і т.д. [11]

Основні стильові риси науково-технічної мови визначаються специфікою її пізнавально-комунікативної функції. У загальному вигляді основне завдання науково-технічної мови можна визначити як фіксацію і повідомлення результатів пізнання об'єктів матеріального світу. Оскільки наукове пізнання через свою природу має абстрактно-логічний, об'єктивний і точний характер, то такими ж властивостями неминуче повинна володіти і науково-технічна мова. Отже, основними стильовими рисами вважаються логічність, об'єктивність, абстрактність і точність [11].

У письмово-монологічній формі існують такі типи тексту: власно-науковий, науково-методичний, науково-реферативний, навчально-науковий, науково-довідковий. Вони визначають диференціацію науково-технічного стилю. За ступенем узагальнення науково-технічні тексти діляться на первинні і вторинні і реалізуються у відповідній системі мовних жанрів. Іншими словами, мовний жанр інтерпретує значення даного змісту, а науково-технічний стиль пояснює цей зміст наукового стилю [11].

Під науковою літературою розуміють твори, які з'являються в результаті наукових досліджень, теоретичних узагальнень і розробок і публікуються з метою інформувати вчених або фахівців вищої кваліфікації про останні досягнення науки або просто про дослідження, незалежно від того, дали вони практичний результат чи ні. Предметом змісту наукової літератури є сама наука – її ідеї, факти, закони і категорії, здобуті або відкриті вченими в результаті експериментів, спостережень, теоретичних досліджень. Основна суспільна сфера використання наукової літератури – перш за все сама наука, сфера наукової діяльності.

Науковий стиль унаслідок різноманітності галузей науки та освіти складається з таких підстилів [5, 12]:

а) власне науковий із жанрами текстів: монографія, рецензія, стаття, наукова доповідь повідомлення, курсова й дипломна роботи, реферат, тези) який, у свою чергу, поділяється на науково-технічні та науково-гуманітарні тексти;

б) науково-популярний – застосовується для дохідливого, доступного викладу інформації про наслідки складних досліджень для нефхівців, із використанням у неспеціальних часописах і книгах навіть засобів художнього та публіцистичного стилів;

в) науково-навчальний – наявний у підручниках, лекціях, бесідах для доступного, логічного й образного викладу й не включає використання елементів емоційності.

Для більш докладнішого вивчення науково-технічного стилю необхідно детальніше розглянути його жанрово-стилістичні особливості.

Основою наукового тексту є термінологія певної галузі. Система термінів передає систему наукових понять, які є наслідком тривалого попереднього розвитку даної галузі і необхідною умовою дальшого її прогресу. У системах термінів відбиваються всі наукові теорії та гіпотези, тому будь-яке викривлення термінології в перекладі наукового твору неодмінно призводить до спотворення висловлених в ньому ідей. При перекладі термінів найбільше важить точність і послідовність їх уживання [5].

Важливою особливістю наукового тексту є сувора логічна послідовність викладу міркувань автора. Композиція наукового тексту завжди передбачає рух думки від простого до складного, від відомого до невідомого. Це безпосередньо відтворюється в синтаксисі наукового твору. Чіткість синтаксису, неоднозначність зв'язків між членами речення і окремими реченнями є предметом особливої уваги перекладача. Як наголошує В.Коптілов, порушення усталеного порядку слів, невдале розміщення підрядного речення щодо того слова головного речення, якого воно безпосередньо стосується, - все це може утруднити сприйняття наукового твору [5]. А.В. Федоров підкреслює, що «стиль наукового тексту дає перекладачеві дуже широкі синтаксичні можливості: оскільки будова речення тут не відіграє самостійної стилістичної ролі, оскільки при перекладі на іншу мову можливі в дуже широких межах різноманітні граматичні перебудови й синтаксичні перегрупування, аж до роз'єднання речення на дрібніші частини, сполучення дрібніших частин в єдине ціле, з'єднання однієї частини речення з частиною іншого й т. ін.» [35, 276].

Ці універсальні закономірності перекладу наукового тексту стосуються творів усіх жанрів – від наукової монографії, розрахованої на вузьке коло фахівців, до шкільного підручника, призначеного для загального вжитку. Проте окремі різновиди наукових творів мають свої специфічні риси, які відображаються й у перекладі. Так, в математичних текстах маємо значно більш

регламентований синтаксис, ніж, наприклад, у текстах з історії чи філософії. Загальновідома цілковита відсутність елементів образності в текстах з природничих наук, проте в творах гуманітарного циклу можуть в окремих випадках з'явитися образи, щоправда, споріднені радше не з художніми образами, властивими мові літературних творів, а з образами публіцистичними [5, 249].

Науково-популярні тексти, з одного боку, спираються на наукову термінологію, хоча й не використовують її так широко й послідовно, як суто наукові твори, а з другого – включають в свій склад певні риси художньої мови – тропи, наближений до розмовного синтаксис тощо. Зрозуміло, що ці прикмети жанру неодмінно мають враховуватись при перекладі.

Переклад технічного тексту близький до перекладу наукового тексту, він має свою специфіку. Так, наприклад, технічна термінологія не становить такої стрункої системи, як наукова. У технічному перекладі меншої ваги надається виразності мови, допускається суміжне розташування однокореневих слів. Разом із тим технічний текст, як і науковий, повинен бути однозначним [5, 268].

Жанрово-стилістичні особливості науково-технічного тексту зумовлюють використання специфічних мовних засобів усіх лінгвістичних рівнів – фонологічного, лексичного, морфологічного, синтаксичного.

Фонетично-інтонаційна сторона науково-технічного стилю в усній формі відтворення спрямована на забезпечення актуалізації стилістичної специфіки даного тексту. Отже, усній науковій доповіді притаманно відносно сповільнений темп вимови, підпорядкованість інтонації синтаксичному строю науково-технічного стилю, певний інтонаційний стандарт, стабільність мовленнєвого ритму [31].

Для науково-технічного тексту характерна смислова закінченість, цілісність і зв'язність. Найважливішим засобом вираження логічних зв'язків є спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на

послідовність розвитку думки (*спочатку; перш за все; потім; по-перше; по-друге; значить; отже та ін.*), суперечливі відносини (*проте; тим часом; тоді як*), причинно-наслідкові відношення (*отже; тому; завдяки цьому; згідно з цим; внаслідок цього; крім того; до того ж*), перехід від однієї думки до іншої (*перш ніж перейти до..., звернемося до..., розглянемо, зупинимося на..., розглянувши, необхідно зупинитися на..., необхідно розглянути*), підсумок, висновок (*отже; таким чином; значить; на закінчення відзначимо; все сказане дозволяє зробити висновок; підвівши підсумок; слід сказати...*) [10].

Засобом зв'язку можуть виступати займенники, прикметники і дієприкметники (*дані; цей; такий; названі; вказані та ін.*).

Не завжди такі, й подібні їм слова і словосполучення прикрашають зміст вислову, але вони є своєрідними вказівними знаками, які попереджають про зміни думок автора, інформують про особливості його розумового шляху. Читач роботи відразу розуміє, що слова "*дійсно*" або "*насправді*" вказують, що наступний за ними текст призначений служити доказом, слова "*з другого боку*", "*навпроти*" і "*втім*" готують читача до сприйняття зіставлення, "*бо*" - пояснення.

У деяких випадках словосполучення розглянутого вище типу не тільки допомагають визначити переходи авторської думки, але й сприяють поліпшенню рубрикації тексту. Наприклад, слова "*приступимо до розгляду*" можуть замінити заголовок рубрики. Вони, виконуючи роль невиділених рубрик, роз'яснюють внутрішню послідовність розгортання думки, а тому в науково-технічному тексті дуже корисні.

На рівні цілого тексту для науково-технічної мови основною ознакою є цілеспрямованість і прагматична установка. Звідси стає зрозумілим, чому емоційні мовні елементи в науково-технічних роботах не відіграють особливої ролі. Науково-технічний текст характеризується тим, що в нього включаються тільки точні, отримані в результаті теоретичного аналізу, тривалих спостережень і наукових експериментів, висновки і факти. Це обумовлює і

точність їх словесного вираження, а, отже, використання спеціальної термінології.

Завдяки спеціальним термінам досягається можливість в короткій і економній формі давати розгорнуті визначення і характеристики наукових фактів, понять, процесів, явищ [10].

Слід пам'ятати, що науково-технічний термін не просто слово, а вираження сутності даного явища. Отже, потрібно з великою увагою вибирати науково-технічні терміни і визначення. Не можна довільно змішувати в одному тексті різну термінологію, пам'ятаючи, що кожна наука має свою, властиву тільки їй, термінологічну систему.

Не можна також вживати замість прийнятих в даній науці термінів професійну лексику, тобто слова та вирази, які поширені в певному професійному середовищі. Професіоналізми - це не позначення наукових понять, а умовні, надзвичайно диференційовані, найменування реалій, що використовуються в середовищі вузьких фахівців і зрозумілі тільки їм. Це свого роду жаргон, в основі якого лежить побутове уявлення про наукове поняття.

Фразеологія науково-технічного тексту також дуже специфічна. Вона визнана, з одного боку, виражати логічні зв'язки між частинами вислову (такі, наприклад, стійкі поєднання, як *"привести результати"*, *"як показав аналіз"*, *"на підставі отриманих даних"*, *"резюмуючи сказане"*, *"звідси витікає, що"* і т.п.), з другого боку, позначати певні поняття, що, по суті справи, є термінами (такі, наприклад, фразеологічні звороти і складні терміни, як *"струм високої напруги"*, *"державне право"*, *"коробка зміни передач"* і т.п.).

Науково-технічному тексту властива образність та емоційність. Особливо широко представлені емоційні елементи в тих розділах, де міститься наукова полеміка. Тут емоційний елемент органічно входить в словесну тканину наукового твору, не порушуючи його стильової однорідності і структурної одноплановості.

Не меншого значення тут має і жанр наукового твору. Так, у згорнутій інформації (у рефераті) емоційний елемент зовсім відсутній, в науково-технічних статтях він теж у край рідкісний, в монографіях же зустрічаються частіше.

Стиль викладу може мінятися і в межах однієї роботи, переходячи від об'єктивного, спокійного викладу до емоційно-схвильованого, що відображає суб'єктивне відношення автора до того або іншого явища. Деякі композиційні частини наукових творів, наприклад, відрізки тексту, висловлюючи історію вивчення питання, можуть включати емоційні елементи [27, 105].

Чималу роль грає і авторська індивідуальність, своєрідність творчої манери автора. Яскраві приклади емоційного викладу дають книги вітчизняних вчених Е. Тарле, М. Нечкиной, Б. Кедрова, А. Ферсмана, А. Крилова, В. Вернадського та ін.

Розглянемо граматичні особливості науково-технічної мови, що також впливають на мовностилістичне оформлення тексту науково-технічного дослідження. З погляду морфології слід зазначити в науково-технічній мові наявність великої кількості іменників з абстрактним значенням, а також віддієслівних іменників (*дослідження, розгляд, вивчення і т.п.*) [10].

У науково-технічному тексті широко представлені відносні прикметники, оскільки саме такі прикметники на відміну від якісних здатні з надзвичайною точністю виражати достатні і необхідні ознаки понять.

Як відомо, від відносних прикметників не можна утворити форми ступенів порівняння. Тому в тексті за необхідністю використання якісних прикметників перевага віддається аналітичним формам вищого та найвищого ступеня. Для утворення найвищого ступеня частіше за все використовуються слова "*найбільш*", "*найменш*". Не вживається вищий ступінь прикметника з префіксом "*по*" (наприклад: "*пошвидше*") [10].

Іншою особливістю мови науково-технічного тексту є відсутність експресії. Звідси домінуюча форма оцінки - констатація ознак, що властиві

означуваному слову. Тому більшість прикметників є частиною термінологічних виразів. Окремі прикметники вживаються в ролі займенників. Так, прикметник "наступні" замінює займенник "такі" і скрізь підкреслює послідовність переліку особливостей і ознак.

Дієслово та дієслівні форми в тексті науково-технічних робіт несуть особливе інформаційне навантаження. Автори звичайно пишуть "проблема, що розглядається", а не "розглянута проблема". Ці дієслівні форми служать для виразу постійної властивості предмету (в наукових законах, закономірностях, що встановлені раніше або в процесі даного дослідження), вони вживаються також при описі ходу дослідження.

Основне місце в науково-технічному тексті займають форми недосконалого виду дієслова і форми теперішнього часу, оскільки вони не виражають відношення описуваної дії до моменту вислову [34, 31].

У науково-технічному стилі часто використовуються зворотні дієслова (з суфіксом –ся, –сь) в пасивному значенні.

Широко використовуються в науково-технічному тексті пасивні конструкції, при цьому часто відсутня вказівка на виробника дії. О.Д. Митрофанова пояснює це таким чином: "Пасивні конструкції доречні тоді, коли фактичний виробник дії ясний з контексту і немає необхідності його повторювати; коли вимагається направити всю увагу приймаючого інформацію на саму дію, а не на його виробника; коли фактичний виробник дії невідомий або мислиться невизначено (або він навмисно не вказується, або його не прийнято вказувати); коли описується дія, не залежна від волі виробника, або подія з погляду потерпілого. Але всі ці випадки вживання об'єднуються тим, що дія описується без вказівки її виробника"[28, 127]. Для науково-технічної мови характерне з'ясування причинно-наслідкових відносин між явищами, тому в наукових текстах переважають складні речення із сполучниковим зв'язком (із сполучниками): *не дивлячись на те що, зважаючи на те що, тому що, унаслідок того що, тоді як і ін* [34, 30].

Серед форм способів у науково-технічній мові явно переважає дійсний. За ним йде умовний внаслідок того, що в науковому пошуці відображається (і фіксується в мові) елемент відгадки. Наказовий спосіб представлений рідко (в основному при описі дослідів – наприклад, перевірте результати., звірте дані.).

У цілому ж у науково-технічному стилі над дієсловами переважають імена іменники і прикметники. Іменний характер науково-технічного стилю – його типова межа.

Необхідно також охарактеризувати особливості вживання іменників в науково-технічному стилі.

Своєрідним виявляється в науково-технічній мові категорія числа імен іменників. У науково-технічній літературі поширеним є вживання форми однини замість множини. Їх вживання пояснюється тим, що форми множини мають більш конкретне значення, указуючи на окремі предмети, що вважаються.

У науково-технічній мові дуже поширені вказівні займенники "цей", "той", "такий". Вони не тільки конкретизують предмет, але й виражають логічні зв'язки між частинами вислову (наприклад, "Ці дані служать достатньою підставою для висновку..."). У тексті робіт звичайно не використовуються займенники "щось", "дещо", "що-небудь" через невизначеність значення [10].

Зупинимося на синтаксисі науково-технічної мови. Оскільки така мова характеризується точною логічною послідовністю, окремі речення і частини складного синтаксичного цілого, всі компоненти (прості і складні), як правило, дуже тісно пов'язані один з одним, кожний подальший витікає з попереднього або є наступною ланкою в оповіданні або міркуванні. Тому для тексту роботи, яка вимагає складного аргументування і виявлення причинно-наслідкових відносин, характерні складні речення різних видів з чіткими синтаксичними зв'язками. Переважають складні сполучникові речення. Звідси багатство складових підрядних сполучників "завдяки тому що", "тоді як", "оскільки",

"замість того щоб", "зважаючи на те що", "від того що", "унаслідок того що", "після того, як", "тоді як" і ін [27, 105].

За даними М.Н. Кожині, простих речень в науковій мові стільки ж, скільки складних (49,7% і 50,3%). Середній розмір простого речення – близько 20 слів, складного – близько 30. Серед складнопідрядних переважають речення з одним додатковим [25, 147].

Питальні речення виконують у науково-технічній мові специфічні функції, пов'язані з прагненням того, хто пише, привернути увагу до вислову. В такій же незвичайній ролі вживаються і спонукальні (для виразу допущень) речення [29, 52].

Для науково-технічного стилю характерне широке розповсюдження безособових речень різних типів, оскільки в сучасній науково-технічній мові особиста манера викладу поступилася місцем безособовій, що обумовлено прагненням до об'єктивної узагальненості й абстрагованості [29, 120].

У письмовій науково-технічній мові є і чисто стилістичні особливості. Об'єктивність викладу - основна стильова межа такої мови, яка витікає із специфіки науково-технічного пізнання, що прагне встановити наукову істину. Звідси наявність в тексті науково-технічних робіт вхідних слів і словосполучень, які вказують на ступінь достовірності повідомлення. Завдяки таким словам той або інший факт можна представити як цілком достовірний (*звичайно, зрозуміло, дійсно*), як передбачуваний (*мабуть, треба вважати*), як можливий (*можливо, імовірно*) [10].

Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є також вказівка на те, яке джерело повідомлення, ким висловлена та або інша думка, кому конкретно належить той або інший вираз. У тексті цю умову можна реалізувати, використовуючи спеціальні вхідні слова і словосполучення (*по повідомленню; за відомостями; на думку; за даними; на нашу думку та ін.*).

Суто діловий і конкретний характер описаних явищ, що вивчаються, фактів і процесів майже повністю виключає індивідуальні особливості складу,

емоційність і винахідливість. Зараз у науково-технічній мові вже досить чітко сформувалися певні стандарти викладу матеріалу. Так, опис експериментів робиться звичайно за допомогою коротких пасивних дієприкметників. Наприклад: *Було "виділено 15 структур..."*.

Використання подібних синтаксичних конструкцій дозволяє сконцентрувати увагу читача тільки на самій дії. Суб'єкт дії при цьому залишається непозначеним, оскільки вказівка на нього в такому роді науково-технічних текстах є необов'язковою[10].

Стиль письмової науково-технічної мови - це безособовий монолог. Тому виклад звичайно ведеться від третьої особи, оскільки увага зосереджена на змісті і логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті. Порівняно рідко вживається форма першої і абсолютно не вживається форма другої особи займенників однини. Авторське "я" ніби відступає на другий план. Синонімічними конструкціями для вираження авторства виступають неозначено-особові речення (наприклад, *"Спочатку проводять відбір зразків для аналізу, а потім встановлюють їх відповідність за розмірами тиглів..."*). Вживається також форма викладення думки від третьої особи (наприклад, *"автор вважає..."*). Аналогічну функцію виконують речення з пасивним станом (наприклад, *"Розроблений комплексний підхід до дослідження. ..."*). Такий спосіб усуває необхідність у фіксації суб'єкта дії і тим самим позбавляє від необхідності вводити в науково-технічний текст особисті займенники [10].

Якостями, що визначають культуру науково-технічного мовлення, є точність, ясність і стислість. Смысловая точність - одна з головних умов, що забезпечують наукову і практичну цінність укладеної в тексті роботи інформації. Дійсно, неправильно вибране слово може сильно перекрутити зміст написаного, дати можливість двозначного тлумачення тієї або іншої фрази, додати всьому тексту небажану тональність.

Тим часом автори робіт не завжди досягають точності слововживання, недбало відбираючи слова, які часто спотворюють висловлену думку. Звідси

різного роду лексичні помилки, що позбавляють науково-технічну мову точності і ясності [4].

Погана звичка пересипати свою мову канцелярськими словами, "красуватися" мудрованою книжковою лексикою заважає писати просто і зрозуміло. Особливо заважає точності висловів зловживання іншомовними словами. Часто до цього призводить і елементарне незнання значення слова.

Нерідко й українські слова вживаються неточно, всупереч їх значенню, і тоді народжуються фрази типу: *"Велика половина товарів залишилася нереалізованою"*.

Дуже часто точність порушується в результаті синонімії термінів. Термінів-синонімів в одному вислові бути не повинно. Погано, коли перекладач пише то *"розрідження"*, то *"вакуум"*, або то *"водяна турбіна"*, то *"гідротурбіна"*, або коли в одному випадку він використовує *"томати"*, а в іншому *"помідори"* [10].

У науково-технічній мові для позначення нових понять нерідко створюються нові слова від іноземних за словотворчими моделями української мови. У результаті з'являються такі незграбні слова, як *"шлюзувати"* (від *"шлюз"*), *"штабелювати"* (від *"штабель"*), *"кабелізувати"* або *"кабелювати"* (від *"кабель"*).

Не можна також визнати за норму утворення від двох українських слів нового слова на іншомовний зразок (зараз це особливо модно). Ще гірше, коли такі нові слова є не зовсім благозвучними, наприклад, використання замість зрозумілого слова *"сортувальна машина"* - *"сортиратор"*. Такі слова точності виразу думки не додають.

Інша необхідна якість науково-технічної мови - її ясність. Ясність - це вміння писати доступно і дохідливо. Практика показує, що особливо багато незрозумілостей виникає там, де автори замість точних кількісних значень вживають слова і словосполучення з невизначеним або дуже узагальненим значенням [10].

Дуже часто автори пишуть "*і т.д.*" у тих випадках, коли не знають, як продовжити перелік, або вводять в текст фразу "*цілком очевидно*", коли не можуть висловити доводи. Звороти "*відомим чином*" або "*спеціальним пристроєм*" нерідко вказують, що автор у першому випадку не знає, яким чином, а в другому - яким саме пристроєм.

У багатьох випадках порушення ясності викладу викликається прагненням окремих авторів додати своїй праці видимість науковості. Звідси абсолютно непотрібним є додавання простим всім добре знайомим предметам ускладнені назви.

Нерідко доступність і дохідливість називають простотою. Простота викладу сприяє тому, що текст роботи читається легко, тобто коли думки її автора сприймаються легко. Проте не можна ототожнювати простоту і примітивність [10].

Не можна також плутати простоту і загальнодоступність науково-технічної мови. Популяризація тут виправдана лише в тих випадках, коли наукова робота призначена для масового читача. Головне при мовностилістичному оформленні тексту наукових робіт полягає в тому, щоб його зміст за формою свого викладу був доступний тому колу вчених, на яких такі роботи розраховані.

Стислість - третя необхідна і обов'язкова якість науково-технічної мови, яка понад усе визначає її структуру. Реалізація цієї якості означає уміння уникнути непотрібних повторів, зайвої деталізації і словесного сміття. Кожне слово і вираз служать тут тій меті, яку можна сформулювати таким чином: якомога не тільки точніше, але й швидше донести суть справи. Тому слова і словосполучення, що не несуть ніякого смислового навантаження, повинні бути повністю виключені з тексту роботи.

Багатослівність, або мовна надмірність, частіше за все виявляється у вживанні зайвих слів. Наприклад: "*Для цієї цілі фірма використовує підсобні приміщення, які має*" (якщо приміщень немає, то і використовувати їх не

можна); *"Перевіркою було встановлено, що існуючі розцінки в багатьох торгових точках нашого міста були значно завишені"* (неіснуючі розцінки не можуть бути ні завишені, ні занижені).

Такі слова в дослідженні свідчать не тільки про мовну недбалість її автора, але і часто указують на нечіткість уявлення про предмет мови або про те, що він просто не розуміє точного значення запозиченого з чужої мови. Так з'являються поєднання типу: *інтервал перерви; внутрішній інтер'єр, габаритні розміри та ін.* [10]

До мовної надмірності слід віднести і вживання без потреби іноземних слів, які дублюють українські слова і тим самим невиправдано ускладнюють вислів. Навіщо, наприклад, говорити *"нічого екстраординарного"*, коли можна сказати *"нічого особливого"*; замість *"ординарний"* - *"звичайний"*, замість *"індиферентно"* - *"байдуже"*, замість *"ігнорувати"* - *"не помічати"*, замість *"лімітувати"* - *"обмежувати"*, замість *"орієнтовно"* - *"приблизно"* і т.д.

Неправильне або паралельне вживання іншомовної лексики веде, як правило, до непотрібних повторень, наприклад: *"промислова індустрія"* (в слові *"індустрія"* вже укладено поняття *"промислова"*); *"форсувати будівництво прискореними темпами"* (*"форсувати"* і означає *"вести прискореними темпами"*); *"потерпіти повне фіаско"* (*"фіаско"* і є *"повна поразка"*) [10].

Інший різновид багатослівності - тавтологія, тобто повторення того ж самого іншими словами. В роботах нерідко зустрічаються неприпустимі повторення однакових або близьких по значенню слів, наприклад: *"в серпні місяці"*, *"п'ять чоловік шахтарів"*, *"сім штук трансформаторів"* і т.п.

Ми розглянули мовні засоби особливостей науково-технічного тексту, а зараз розглянемо, що є спільного та відмінного між науково-технічним текстом української та англійської мови.

Для того, щоб правильно зрозуміти науково-технічний текст, треба добре знати даний предмет і пов'язану з ним англійську термінологію.

Крім того, для правильної передачі змісту тексту українською мовою потрібно знати відповідну українську термінологію і добре володіти українською літературною мовою.

Переклад за допомогою словника незнайомих однозначних термінів типу - *oxygen, ionosphere*, не представляє труднощів.

Інакше кажучи, йдеться про те, коли одному англійському терміну відповідають декілька українських, наприклад: *switch* - *вимикач, перемикач, комутатор*.

У цьому випадку свідомий вибір аналога може диктуватися лише хорошим знанням даного предмету.

Візьмемо речення:

Most modern radio-transmitters can communicate both telegraph and telephone signals.

Перекладач, який не дуже знайомий з радіосправою і відповідною українською термінологією, перевів би це речення так:

Більшість сучасних радіопередавачів може посилати як телеграфні, так і телефонні сигнали.

Проте технічно грамотний переклад повинен бути такими:

Більшість сучасних радіопередавачів може працювати як в телеграфному, так і в телефонному режимі.

Основними рисами українського науково-технічного стилю є виключна ясність викладу, чіткість визначень, лаконічність форми.

При перекладі англійського тексту перекладач повинен повно і точно передати думку автора, тобто надати їй форму, властиву українському науково-технічному стилю, і ні в якому разі не передати українському тексту специфічних рис англійського оригіналу.

Для ілюстрації зупинимося на деяких стилістично-граматичних особливостях англійського тексту, не властивих стилю української науково-технічної літератури:

а) в англійському тексті переважають особові форми дієслова, тоді як українському науковому стилю більш властиві безособові або невиразно-особові звороти, наприклад:

<i>You might ask why engineers have generally chosen to supply us with a.c. rather than d.c. for our household needs.</i>	<i>Можна запитати, чому для домашніх потреб звичайно використовується змінний, а не постійний струм.</i>
---	--

б) в англійських текстах описового характеру нерідко вживається майбутній час для вираження звичайної дії.

Керуючись контекстом, слід перекладати такі речення не майбутнім, а теперішнім часом, іноді з модальним відтінком:

<i>The zinc in dry cell accumulates a great many excess electrons which will move to carbon electrode.</i>	<i>Цинк в сухому елементі акумулює велике число надмірних електронів, які рухаються до вугільного електроду</i>
--	---

в) автори англійської науково-технічної літератури широко використовують різні скорочення, які абсолютно не вживаються в українській мові, наприклад: *d.c.* (*direct current*) - *постійний струм*; *a.c.* (*alternating current*) - *змінний струм*; *s.a.* (*sectional area*) - *площа поперечного перетину*; *b.p.* (*boiling point*) - *точка кипіння* та ін.

Такі скорочення при перекладі повинні розшифруватися і подаватися повним позначенням.

г) деякі слова або вирази в англійському тексті містять чужий нашій мові образ. При перекладі вони повинні замінюватися аналогами, тобто виразами відповідними за значенням, але більш звичайними для українського тексту, наприклад:

We have learned to manufacture dozens construction materials to substitute iron.

Замість **dozen** *дюжина* в українській мові звичайно в таких випадках вживається слово *десяток*, тому це речення ми перекладаємо так:

Ми навчилися проводити десятки будівельних матеріалів, що замінюють залізо.

Таким чином, специфіка науково-технічного перекладу зводиться «до специфіки передачі мовних та стилістичних особливостей, які властиві тим або іншим жанрам науково-технічної літератури»[19, 6].

Цілком зрозуміло, що неможливо та й не варто в одній роботі наводити всю палітру проблем науково-технічного перекладу. Нашою метою є спроба вказати на питання, що потребують якнайскорішого вирішення. Деякі з них ми розглянемо нижче детальніше.

1.3. Специфіка наукового стилю в українській та англійській мовах: характерні особливості

Відбір морфологічних форм у науковому стилі диктується прагненням до абстрактності, до узагальнення, але виділити загальні морфологічні риси наукового стилю досить складно, тому що рівень розвитку морфології в мовах, що зіставляються, неоднаковий і залежить від типологічного пристрою мови.

Типологічні особливості англійської мови, наприклад, відбиваються в наявності двох можливостей пасивної дієслівної трансформації у зв'язку з відсутністю відмінкової зміни імені іменника, що робить форми прямого й непрямого об'єкта однаковими й припускає пасивні дієслівні трансформації, як при прямому, так і непрямому об'єкті. В українській ж мові прямий об'єкт виражений іменником або займенником у знахідному відмінку, трансформація дієслова в активній формі у форму пасивну можлива лише з перетворенням у суб'єкт прямого об'єкта.

В англійській мові в реченнях наукових текстів використовуються займенники *they* і *one* без вказівки на виконавця дії. В українській мові

займенник відсутній, дія передається дієсловом у третій особі множини, роблячи речення невизначено-особовим.

Для української мови з усіх форм особи, більшим ступенем абстрактності характеризується форма 3-ї особи, наприклад: *Хімічний досвід говорить...* Науковий стиль української мови, як відомо, використовує майже винятково дану форму особи. Форма 1-ї особи в тих нечисленних випадках, коли вона застосовується, уживається в науковому стилі в множині - теж в узагальненому значенні деякої невизначеної сукупності осіб, куди включається й особа мовця.

Дієслово в науковому стилі української мови виявляє тенденцію до десемантизації, як показано в роботі О. Д. Митрофанової [28]. Десемантизація виражається в тім, що 1) науковому стилю властиві дієслова дуже широкої, абстрактної семантики такі, як: *існувати, мати, бути, спостерігати*; 2) у тім, що багато дієслів виступають у науковому мовленні в ролі зв'язкових: *бути, вважатися* й 3) у тім, що значна група дієслів виступає в ролі компонентів дієслівно-іменних сполучень, де основне значеннєве навантаження доводиться на частку іменника.

Для українського наукового мовлення властивий так званий «номінативний лад» - зростання частки імен і зменшення частки дієслів: перше місце займають імена іменники, друге - імена прикметники, а третє - дієслова.

Визначення понять і опис їхніх властивостей викликає широке використання структур *A і B*, тобто речень зі складеним іменним присудком. При описі стилістичних особливостей перекладу наукових текстів В. Н. Комісаровим відзначається, що в англійській мові іменною частиною присудка часто виступає прикметник або прийменниковий зворот (*The surface is copper. Control is by a foot switch*) [26]. Використання складеного іменного присудка відбувається й у негативній формі, іменній частині, у цих випадках, передує заперечення *not*. Для англійських наукових текстів особливо характерні численні атрибутивні групи, що вказують на різні ознаки об'єкта або

явища: *medium power silicon rectifiers, mercury wetted contact relay*. Широке використання має прийменник *of* для передачі видо-родових відносин - *the oxidizer of liquid oxygen*, поширені також атрибутивні сполучення зі словами *type, pattern, design, grade*. В англійських наукових текстах номіналізуються й опис процесів і дій - *to do post-welding cleaning*. Функція реального опису дії передається імені, присудок стає в реченні загальним позначенням процесуальності «оператором» при імені. Використаються дієслова (*effect, perform, obtain, give, to be, imply, lead to*), значення яких цілком залежить від іменників, які несуть основне значення навантаження в реченні.

Специфіка іменників з речовинним значенням у науковому стилі як української, так і англійської мови полягає в можливості вживання їх у множині для позначення видів, сортів, речовин, інструментів (*oils, fats, sands, dividers, jointers*).[26]

Речення науково-технічного тексту будуються в строгій логічній послідовності. Науковий виклад являє собою, як правило, монологічне мовлення. Питальні речення використовуються з метою постановки проблеми, що вирішується після постановки питання. Окличні речення, що відбивають високу емоційність, не характерні для наукового мовлення й можливі в жанрі усної дискусії.

Вираження значенневих відносин, доказовість і аргументованість викладу, зокрема, пов'язані з уживанням складних речень із розгорнутим союзним зв'язком. У науковому стилі можливі довгі складні речення, які сприяють високій інформативності: досить повній і докладній передачі інформації. Речення часто складаються з декількох предикативних структур. Нерідко речення ускладнені дієприкметниковими зворотами, вставними структурами й т.п., що збільшує їхню ємність. Більшу роль при цьому грають зв'язкові елементи. У зв'язку з послідовністю й доказовістю наукового викладу в англійській та українській мовах широко використовуються причино-наслідкові сполучники й логічні зв'язки *since, therefore, it follows, так, у такій спосіб* і ін.

Разом з тим синтаксис наукового стилю в українській і англійській мовах мають свої характерні відмінності, які залежать від типологічного устрою мов, що зіставляються.

Добре відома така синтаксична риса наукового стилю, як широка вживаність пасивної конструкції. Прояв даної синтаксичної риси наукового стилю залежить від властивостей системи певної мови.

Особливості вживання пасивного стану в англійській мові, пов'язані з наявністю двох можливостей пасивної трансформації через відсутність відмінкової зміни імені іменника в англійській мові. Трансформація дієслова в активній формі у форму пасивну в англійській мові можлива як при прямому, так і при непряму й навіть прийменниковому об'єкті.

У наукових текстах, як в українській, так і в англійській мові досить широко використовуються безособові речення, тому що результати наукових спостережень надають в узагальненому виді, але в кожній мові ці речення будуть мати свої особливості. Так, у науковому стилі української мови вживаються безособові речення з модальними словами й інфінітивом; із предикативними прислівниками на *-про*; з безособовими дієсловами або з особовими в значенні безособових; наприклад: *Не потрібно думати, що... Цікаво помітити, що...*, для української мови характерні також і невизначено-особові речення. Що стосується англійської мови, то у ній безособові й невизначено-особові речення завжди двоскладні, мають особливі маркіровані форми підмета, наприклад, невизначено-особовий займенник *one* у функції підмета.

З одного боку, експресивні засоби мови, зокрема, експресивно забарвлена лексика, образні засоби не властиві науковому стилю. Емоційна забарвленість мовлення не сприяє досягненню точності, логічності, об'єктивності й абстрактності викладу. Але з іншого боку, слід зазначити, що дослідження синтаксису наукового стилю відзначають в «уніфікованих» синтаксичних структурах значні виразні можливості, які закладені у використанні

різноманітних варіантів порядку слів у реченні, у синтаксисі понадфразових єдностей і абзаців, у типових композиційних побудовах [25].

Дослідники стверджують що, незважаючи на те, що автори наукових праць дотримуються стандартної мови науки, прояв авторської індивідуальності при цьому неминучий.

У наукових текстах використовуються наступні емпатичні елементи: *same, тільки це, лише, і тільки, дійсно, it is ...that, it was until...that, as though* і ін. Слід зазначити, що факт наявності авторської оцінки й вираження авторської позиції, емоцій і т.п., а також використання мовної образності в науковому стилі підтверджується рядом досліджень (Разинкіна. М.; Воробйова М.). При цьому відзначається, що в основному в науковому стилі використовуються ті ж лексичні, граматичні й стилістичні засоби створення образності, передачі емоцій і оцінки, що й в інших стилях. Не менш важливим нам здається спостереження, що як би широко не була реалізована емоційна функція в рамках наукового висловлювання, вона завжди підпорядкована основній його меті - реалізації функції інформації, тому що емоційна функція лише допомагає авторові більш переконливо довести свою точку зору. Великий внесок у дослідження елементів емоційно-суб'єктивної оцінки в англійському науковому мовленні внесла Н.М. Разинкіна. Вона вважає, що адекватний опис сутності мовних особливостей наукової прози вимагає вивчення їхніх емоційних властивостей; людське мислення є єдність логічного й почуттєвого пізнання дійсності. На думку дослідниці, виникнення емоційної реакції пов'язане з процесом пізнання дійсності. Коли вчений з'ясовує взаємозв'язки матеріального світу, оцінює роботу інших дослідників, поряд з логічною констатацією факту, він висловлює свою власну суб'єктивно-почуттєву оцінку. У такий спосіб підтверджується той факт, що стилістично забарвлені лексичні засоби й мовні образи є невід'ємною частиною науково-технічної літератури англійської мови. У зв'язку із цим виникає проблема адекватної передачі цих засобів українською мовою.

Серед лінгвістичних характеристик, що відрізняють наукові тексти від інших типів тексту, більшість авторів називають наступні: складність синтаксичних побудов, лексична, синтаксична й композиційна стереотипізація; підпорядкованість естетичних властивостей прагматичним установкам і інтенції автора; регламентований характер використання емоційних можливостей; використання синтаксичних і лексичних штампів; перевага об'єктивності у викладі, сполучення безсуб'єктного (неособистого) способу викладу з вираженням суб'єктивної думки вченого (автора); широке використання символів, формул, таблиць і ін.

Всі ці особливості спостерігаються в україномовному й англomовному наукових текстах. Як відзначають автори (Разинкіна Н. М., Арнольд І. В., Рябцева Н. К.), найбільш типові особливості англomовного наукового тексту, що одержали досить докладне висвітлення в лінгвістичній літературі є: 1) складні синтаксичні побудови, які представлені в наукових текстах в основному складнопідрядними реченнями; 2) ускладнення синтаксичної структури речення може також реалізуватися за рахунок використання герундіальних, дієприкметникових і інфінітивних конструкцій; 3) зазвичай вказують, що серед граматичних конструкцій в англomовному тексті переважає пасивний стан; 4) у наукових текстах також відзначається використання синтаксичних і лексичних штампів, спеціальних стійких виражень, що створюють логчні оповідання, що забезпечують зв'язність тексту (наприклад, *on the one hand, on the other hand, for example, as we have seen*) [14].

Специфіка англійського наукового стилю виявляється в заміні означувальних підрядних речень прикметниками в постпозиції *the materials available* і у використанні форм інфінітива у функції визначення *the temperature to be obtained*. Характеристикою англійського наукового викладу є розповсюджене використання еліптичних конструкцій *low-pressure producers*, випадки опущення артикля *general view, biological engineering*. Широке використання мають конструкції з прийменником *of the oxidizer of liquid oxygen* і

численні атрибутивні групи *medium-power silicon rectifiers*. Також відзначається більш часте використання мовних виразних засобів, зокрема порівнянь і метафор.

Специфікою українського наукового стилю є більше широке використання абстрактних і загальних понять *розвиток, рух, зміна, явища*; значно частіше використовуються логічні засоби зв'язку. Манера викладу характеризується перевагою сполучень, ядром яких служить іменник. У науковому стилі української мови широко використовуються однорідні члени, дієприкметникові звороти. Часто використовуються ланцюжки з декількох іменників у родовому відмінку: *завдання визначення зміни напрямку руху часток*.

У ряді робіт з перекладознавства показано, що в українській мові ширша ознака номінативності. Строгість викладу більш властива українському науковому стилю, в англійському науковому викладі зустрічаються емоційні вираження й риторичні питання, що менш властиво українському науковому тексту. Український науковий стиль характеризується більш високою логічністю й строгою послідовністю наукового викладу. У реченні використовуються спеціальні вставні слова, звороти й уточнення, що підкреслюють логіку викладу.

У використанні морфологічних форм, відборі лексики, синтаксичній структурі, у фонетичному оформленні мовлення науковий стиль у мовах, що порівнюються, має як універсальні особливості, так і специфічні риси, прояв специфічних рис наукового стилю залежить від типологічного устрою мови.

У цілому вважається, що емоційність не властива мові науки, але можлива в ньому залежно від теми або характеру твору. Так, гуманітарні науки більше схильні до емоційного викладу, ніж точні. Більш високий ступінь емоційності притаманний у полеміці, у науково-популярній літературі. Крім того, експресивність наукового тексту, залежить від індивідуальності автора.

Експресивність у науковому тексті не виключається, але вона специфічна.

Переважає кількісна експресивність:

very far from conservative

much less limited

almost all of which

very effective

much the same,

most essential

very diverse sorts

long before the war і т.д.

Експресивність може полягати у вказівці на важливість матеріалу, що викладається. Логічне підкреслення може бути, наприклад, виражено лексично:

note that...

I wish to emphasize...

Another point of considerable interest is...

An interesting problem is that

Експресивність виражається також в імпліцитній або експліцитній заявці відправника тексту на об'єктивність і вірогідність повідомлюваного.

Образна експресивність зустрічається переважно при створенні нових термінів: спочатку образний термін надалі закріплюється в термінології й, одержавши дефініцію, стає прямим найменуванням наукового поняття.

Наприклад, у Н. Віннера в лапки бралось слово «noise», що надалі ввійшло в науковий зворот як термін і давно вже вживається без лапок [38].

Оскільки ми торкнулися проблеми образності в науковому стилі англійської мови, треба зупинитись на наступному немаловажному моменті. Характеризуючи особливості англійської наукової мови, відзначимо, що низка авторів (Борисова Л. И., Хайруллин В. И., Комісарів. Н.) відзначають високий ступінь образності функціонального стилю наукової прози англійської мови, в той час як українській науковій прозі образність майже не властива, а також те,

що в англomовних наукових текстах є більша кількість стилістичних прийомів, ніж у наукових текстах, створених українською мовою [18; 26].

Збереження образності оригіналу в перекладі може або викликати в його реципієнта враження про несерйозність, недостатню «науковості» автора, або змусити засумніватися в якості, «правильності» перекладу.

Для того, щоб текст перекладу призводив адекватний комунікативний ефект на читача, необхідно знижувати його образність у цілому й відмовлятися від передачі багатьох стилістичних прийомів, адже, як відомо, адекватне сприйняття читачем тексту перекладу іноді обумовлюється не повним збереженням комунікативного потенціалу оригіналу. Порівняльний аналіз перекладів показує, що найбільші труднощі в адекватній передачі прагматики оригіналу наукового тексту пов'язані з підбором українських еквівалентів для англійської загальнонаукової лексики (тобто для слів-нетермінів, що функціонують в мові науки), еквівалентів, характер яких був би прийнятним для українського наукового тексту. Зокрема, виявлено ряд моментів, у яких потрібна прагматична адаптація подібного роду. До таких відноситься «діалогічний» характер, властивим окремим науковим текстам англійською мовою, як один із проявів анімізму. «Діалогічність» виражається у високій частотності звертань до читача за допомогою займенників *you*, *yourself*, *we*, наказового способу, а також за допомогою питань, адресованих читачеві з використанням зазначених займенників. Трьома основними способами прагматичної адаптації при перекладі особистісних виявів є:

- 1) заміна особистості невизначено-особистими висловлюваннями;
- 2) заміна особистості вказівкою умовних суб'єктів - агентів дії;
- 3) опущення прямих звертань до читача.

У рамках зниження образності виявлена необхідність стилістичної нейтралізації при перекладі гіпербол і слів, більше властивих функціональному стилю художньої літератури. Нейтралізацію гіперболи запропоновано проводити за допомогою використання лексичних засобів, типових для

української наукової прози, які передавали б тільки основний інформаційний зміст гіперболи.

Хоча науковому стилю української мови далека емоційно-експресивна забарвленість, багато дослідників все ж відзначають уживання словесної образності. Мова не йде про терміни-метафори з втраченою образністю. Наприклад, у географії – підошва (гори), хребет, у біології – парасолька, маточка, язичок, у мовознавстві – корінь і т.ін. Найпоширеніші в науковому мовленні порівняння, які є характерними як для образного, так і логічного мислення.

М.Н.Кожина вказує на основні принципові відмінності використання образних засобів у науковому й художньому мовленні: 1) у науковому мовленні образні засоби мають не багатоплановий, а двуплановий характер; 2) у науковому мовленні метафори володіють вузькоконтекстним значенням, але не тим системним характером, який властивий їм у художньому мовленні; 3) різні функції образних засобів у науковому й художньому мовленні. Якщо в художньому творі метафора відіграє провідну роль в образній системі, то в науковому тексті образні засоби відіграють допоміжну роль (конкретизують, пояснюють) і не пов'язані з загальною мовною системою [25]. У науковому мовленні зустрічаються переважно загальномовні метафори.

Абстрагованість наукового мовлення сприяє обмеженості суб'єктивно-авторського початку. Авторське «ми», наявність безособових і невизначено-особистих висловлень і т. ін. обмежує реалізацію емоційності та експресивності мовлення. Експресивні засоби мови «уживаються лише в конкретних текстах певних жанрів, найчастіше - у полемічних статтях, лекціях, науково-популярних доповідях, а багато жанрів наукового мовлення позбавлені їх повністю; отже, вони факультативні. Зустрічаючи їх у наукових текстах, ми «впізнаємо» науковий стиль не по них, а всупереч ним» [25]. «...про емоційно-експресивні й образні засоби можна говорити тільки стосовно різних стилів наукового мовлення, конкретних мовних здобутків; що ж стосується наукового

функціонального стилю мови, його норм, то вважати емоційність, експресивність і образність йому властивими властивостями неправомірно» [25, 103].

Висновки до 1 розділу

Стиль літературної мови – різновид мови (її функціонування підсистема), що характеризується відбором таких засобів із багатоманітних мовних ресурсів, які найліпше відповідають завданням спілкування між людьми в даних умовах.

Жанр - це різновид функціонально-мовленнєвого стилю, що детермінується такими чинниками, як форма будови тексту, характер наявної інформації, емоційна забарвленість, засоби вираження інформації та її цільова спрямованість.

Під науковою літературою розуміють твори, які з'являються в результаті наукових досліджень, теоретичних узагальнень і розробок і публікуються з метою інформувати вчених або фахівців вищої кваліфікації про останні досягнення науки. Основна суспільна сфера використання наукової літератури – сфера наукової діяльності. Основна функція наукового стилю – це не тільки передача логічної інформації, але й доказ її істинності, новизни й цінності. До науково-технічної літератури відносяться такі види: власне науково-технічна література (монографії, збірники та статті з різних проблем науки і техніки), навчальна науково-технічна література (підручники, довідники та ін.), науково-популярна література з різних галузей техніки, технічна і супровідна документація, технічна реклама, патенти та інше. Для науково-технічної мови характерна точність, ясність і лаконічність у вираженні думок, термінологічна насиченість, монологічний характер висловлювання, послідовність, завершеність, тісний зв'язок окремих частин висловлювання, що досягається широким використанням розгорнутих синтаксичних побудов, складних речень.

У використанні морфологічних форм, відборі лексики, синтаксичній структурі, у фонетичному оформленні мовлення науковий стиль в

англійській та українській мовах має як універсальні особливості, так і специфічні риси, прояв специфічних рис наукового стилю залежить від типологічного устрою мови.

Експресивність у науковому тексті не виключається, але вона специфічна. Щоб текст перекладу призводив адекватний комунікативний ефект на українського читача, необхідно знижувати його образність у цілому й відмовлятися від передачі багатьох стилістичних прийомів

РОЗДІЛ 2.

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СТАТЕЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СТИЛЮ

2.1 Загально-стилістичні модифікації, термінологічність, метафоричні терміни та їх переклад

Внутрішньо-стильова нормативність наукового сучасного стилю мови та української мови значно відрізняється. Причиною цих розходжень являється специфіка розвитку норм суспільної мови різних народів, розбіжності в побудові мовної лексики тієї чи іншої країни. Склад лексики має велике значення для змісту та структури побудови науково-технічного тексту. Ці слова мають свою специфіку, а саме, їх не можна знайти в двомовних словниках, що призводить до складності у процесі комунікації двох мов. Актуальність даної проблеми зумовлена складністю пошуку та підбору відповідників в перекладі науково-технічної літератури з англійської мови на українську. Отже наша мета полягає в розгляді специфічного характеру подібних лексичних одиниць.

Аналіз комунікативно-рівноцінних еквівалентів багатьох загальнонаукових слів в перекладах з англійської на українську мови дозволяє зробити висновок щодо деяких закономірностей англо-українського науково-технічного перекладу, що пов'язані із деякими перекладацькими трансформаціями та модифікаціями що характеризують специфіку дійсно цього виду перекладу [39]. Максимчук Л.В. виділяє 6 таких закономірностей. Деякі з них носять більш загальний, а інші – більш особистісний характер. Всі шість називають загально стилістичними модифікаціями в англо-українському науково-технічному перекладі. Вони – це і є універсальні та специфічні якості науково-технічного перекладу з англійської мови на українську.

До загально стилістичних модифікацій відносять:

- експлікація імпліцитності англо-лексичних засобів при перекладі на українську мову;
- лексична уніфікація перекладних еквівалентів в англо-українському науково-технічному перекладі;
- термінологізація англійської мови при перекладі на українську;
- спеціалізація при перекладі на українську мову;
- деінтернаціоналізація англійської лексики в науково-технічних текстах при перекладі на українську мову;
- стилістична нейтралізація стилістично-забарвлених лексичних засобів в англо-українському науково-технічному перекладі.

Під загально стилістичними модифікаціями в англо-українському науково-технічному перекладі розуміють перетворення та заміну англійських лексичних засобів відповідними українськими перекладними комунікативно рівноцінними еквівалентами, що включають в себе та реалізують нормативну специфіку українського технічного тексту, що повністю відповідає його вимогам та нормам. Загально стилістичні модифікації при перекладі на українську мову притаманні всім різновидам лексичних засобів науково-технічних текстів англійської мови. Вони притаманні окремим лексичним одиницям, словосполученням та більшим уривкам тексту. Дану закономірність мають як стилістично нейтральні так і стилістично забарвлені лексичні засоби науково-технічних текстів англійської мови. Загально стилістичні модифікації найбільш яскраво характеризують саме науково-технічний переклад, на відміну від художнього, який в більшості вимагає збереження стилістичних якостей оригіналу, а не повного стилістичного втілення норм і характеристик функціонального стилю науки і техніки. При перекладі науково-технічних текстів з англійської мови на українську проходить орієнтація на найбільш типові для певної мовної ситуації мовні засоби українського технічного тексту. Релевантним при перекладі часто залишається зміст (інформація), а багато семантичних та стилістичних нюансів стають не релевантними і підкоряються

більш типовому способу вираження їх науково-технічної думки на українській мові.

Наприклад:

Heat is a necessary evil in semiconductor making.

У виробництві напівпровідникових приладів неможливо обійтись без термічної обробки.

Як бачимо, всі лексичні засоби зазнали змін при їх перекладі на українську мову. Про це свідчать характер перекладних еквівалентів всіх англійських слів та словосполучень: слово «heat» перекладено як «термічна обробка»; словосполучення «semiconductor making» – «виробництво напівпровідникових приладів»; «is a necessary evil» – «не можна обійтись без». Найбільша складність виникла при перекладі слова «evil», яке безперечно не може бути передано словниковим еквівалентом і лише в деякій мірі відображається із врахуванням контексту всього речення в рамках орієнтації на характерний спосіб викладення української технічної думки. Всі модифікації при перекладі слова «evil» і взагалі речення направлені на те, щоб не відобразити і не перекласти слово «evil» та й інших слів, оскільки дослівний переклад тут буде недоцільним, тому необхідно здійснити переклад згідно з вимогами іншого стилю викладу.

Приклад наглядно показує стилістичні модифікації англо-українського науково-технічного перекладу. Вони є надзвичайно різними і відносяться до самих різних лексичних засобів. Вони обумовлені як розходженнями у функціональних стилях мови науково-технічної літератури української та англійської мов, так і розходженням у лексичному складі обох мов, неспівпаданні граматичних аспектів і т.д. Завданням перекладача є якомога повно та, головне, вірно передати зміст, тому роблячи переклад науково технічної літератури необхідно здійснювати і певні стилістичні модифікації.

Термін - емоційно нейтральне слово або словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів[4, с.257].

У зв'язку з появою нових наук, відкриття нових явищ виникають значні труднощі у визначенні загальнонаукової, загально технічної, галузевої і вузькоспеціальної термінології: загальнонаукові і загальнотехнічні терміни - це терміни, які вживаються в декількох галузях науки і техніки. Галузеві терміни - це терміни, які вживаються лише в одній якій-небудь галузі знань. Вузькоспеціальні терміни - це терміни, які характерні для якої-небудь спеціальності даної галузі [4, с.257].

В умовах, коли потрібно давати назви новим і новим явищам і поняттям, багато загальнонавжаних слів набувають визначеної специфіки. Відбувається спеціалізація їх значення при перекладі на іншу мову й уніфікація перекладних еквівалентів.

Інколи в науково-технічних текстах зустрічаються слова і словосполучення, які відносяться до різних функціональних систем.

Терміни повинні зберігати такі риси, як абстрагований характер, однозначність і системність. Однак багато термінів і термінологічні системи, як лінгвістичні знаки, мають такі недоліки, як багатозначність (один термін має два і більше значень), синонімія (для одного поняття існують два і більш термінів), протиріччя термінів поняттю, обтяженість термінології іншомовними термінами і т.д. [4, 258]

Термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміноелементи), так і з іншої мови, він повинен відображати ознаки даного поняття, значення терміну для спеціаліста рівняється значенню поняття.

Усі терміни за своєю будовою поділяються на:

- прості, які складаються з одного слова: *circuit* - ланцюг;
- складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через

дефіс: *flywheel* - маховик;

- терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *circuit breaker* - автоматичний вимикач[4, 258].

Найбільше труднощів при перекладі викликають саме терміни-словосполучення. Терміни-словосполучення або багатоконпонентні терміни можуть бути [4, 258]:

а) словосполучення, коли змістовий зв'язок між компонентами виражений приєднанням.

load governor - регулятор потужності;

brake landing - посадка з гальмуванням.

б) словосполучення, компоненти яких граматично оформлені за допомогою прийменника або наявністю закінчень.

Rate of exchange - валютний курс;

Braking with rocket - гальмування за допомогою ракетного двигуна.

Терміни-словосполучення поділяються на три типи [4, 259].

1. До першого типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і, при цьому, зберігають своє значення:

brake - гальмо;

gear - механізм, прилад, шестерня і ін.

Але терміни-словосполучення, які складаються із таких компонентів, набувають нового значення і мають свою змістову самостійність, наприклад:

brake gear -- гальмове обладнання;

electric motor - двигун, який приводиться в дію електрикою;

ionic rectifier - іонний очисник (випрямляч).

Характерним для термінів-словосполучень першого типу є можливість їх розчленування і виділення компонентів із словосполучень в самостійні терміни [4, 259].

2. До другого типу відносяться такі терміни словосполучення, які мають один із компонентів технічний термін, а другий - загальноживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами [4, 259]:

back coupling - зворотній зв'язок;

variable capacitor - перемінний конденсатор.

Перший компонент, як видно із прикладів, вживається в основному значенні. Другий компонент може бути терміном, який вживається в декількох галузях науки:

safety switch - аварійний вимикач (елек.);

locked switch - закрита стрілка (зал.);

change-over switch - перемикач (елек.);

change-tune switch - ручка настройки (рад.).

До другого типу відносяться також такі терміни-словосполучення, другий компонент яких вживається в основному значенні, а в сполученні з першим компонентом він є самостійним терміном, спеціальним для певної галузі техніки [4, 260]:

electric eye - фотоелемент;

atmospheric illumination - атмосферні перешкоди.

Характерною властивістю термінів-словосполучень другого типу є те, що другий компонент, тобто іменник, може приймати на себе значення всього сполучення і представляти в контексті самостійний термін.

current замість *electric current*;

change замість *electric change*.

3. До третього типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являють собою слова загальноживаної лексики і тільки

сполучення цих слів є терміном. Такий спосіб утворення науково-технічних термінів непродуктивний [4, 260].

Терміни третього типу термінологічно не розкладаються і зв'язок між компонентами тісний:

line wire - провід під напругою (ел.);

live steam - свіжий пар (теп.).

Компоненти термінів-словосполучень третього типу можуть вживатися як звичайне сполучення прикметника з іменником, тобто в прямому значенні:

thermal stress - термічна напруга;

progressive illumination — послідовне освітлення.

Терміни об'єднуються в термінологічні системи, які виражають поняття однієї галузі знань.

У кожній термінологічній системі утворюються певні групи, для яких загальним є їх належність до класу предметів, або до класу процесів, властивостей і т.д.

Основна кількість термінів утворилась за рахунок загальноновживаних слів, взаємного проникнення із різних галузей техніки, запозичень із міжнародної лексики за словотвірними моделями, які характерні для сучасної англійської мови [4, 260].

Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою. При перекладі науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміна з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. У процесі перекладу терміна визначають два етапи [4, 257]:

- З'ясування значення терміна у контексті.
- Переклад значення мовою перекладу.

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту.

Еквівалент - постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів [4, 257].

Розглянемо основні прийоми перекладу термінів-словосполучень [4, 263]:

Приєм опису - передача слова за допомогою поширеного пояснення значення англійського слова. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значенням слова в рідній мові, так і при поясненні значення слова у словнику.

The commercial acid is generally not quite pure. - Кислота, що надходить до продажу, звичайно, не зовсім чиста.

Primary (standarts) laboratory - головний метрологічний заклад відомства, який зберігає зразкові засоби вимірів вищого розряду.

Переклад за допомогою використання родового відмінку:

Direct current system - система постійного струму

High-power station - силова станція великої потужності

Приєм калькування - переклад англійського слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин. Такий переклад відтворює англійське слово дослівно.

Low-noise engine - малошумний двигун.

High-voltage switch - вимикач високої напруги.

Приєм транскрибування - передача літерами рідної мови звучання англійського слова (застосовується для передачі назв форм та корпорацій) [4, 263].

Special Systems Industry - Спеціал Системс Індастрі.

Переклад за допомогою використання різних прийменників.

Data processing equipment - обладнання для обробки даних.

Значних труднощів викликають терміни, до складу яких входять групи слів, так звані багатокomпонентні терміни. Вони посідають особливе місце в сучасній науково-технічній літературі. Кожна галузь науки і техніки охоплює значну кількість таких термінів [4, 264].

Natural rubber-based stock - суміш на основі природного каучука.

Значна частина термінів має структуру, яка співпадає із структурою відповідних термінів рідною мовою.

Polarity of line - полярність лінії (постійного струму).

Pole of function - полюс функцій.

Такі терміни не викликають труднощів при перекладі. Необхідно знайти лише переклад кожного з компонентів тексту. Але існує ряд термінів-словосполучень, які не допускають дослівного перекладу, хоча мають еквіваленти у рідній мові. Окремі елементи таких термінів відрізняються від компонентів еквівалента рідною мовою.

Mixed melting point - температура плавлення суміші.

Найбільш складними для перекладу є терміни, окремі компоненти яких не мають нічого спільного з їх дійсним значенням, а часто навіть суперечать цьому значенню [4, 264].

Часто зустрічаються багатозначні терміни, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й навіть в одній галузі:

tile - черепиця, плитка, кахля, цегла;

schedule - каталог, розклад, графік, програма режим;

switch - вимикач, перемикач, комутатор;

root - корінь, вершина (зварного шва), хвіст (лопаті турбіни).

Таке слово, яке має кілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-

аналога, який найточніше передавав би значення цього слова у даному контексті. Можна визначити значення терміна у залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом. Найбільш тісний зв'язок існує між підметом і присудком, присудком і прямим додатком, означенням і означувальним словом [4, 264].

Amplifiers are extensively used in radio transmitters - Підсилювач широко вживається в радіопередавачах.

Переклад термінів-словосполучень починають з перекладу іменника, який є основним компонентом, потім послідовно перекладають кожну смислову групу, частіше всього з права наліво. [4, 265]

<u>Aircraft</u>	<u>maintenance</u>	<u>engineering</u>	<u>exhibition</u>
4	2	3	1

Виставка технічного обладнання для обслуговування літаків.

Переклад термінів типу: іменник + дієприкметник I (або герундій) + іменник, іменник + дієприкметник II + іменник починають з перекладу іменника, потім визначають, який термін в українській мові виражає це поняття в даній галузі техніки:

pulse-forming coil - імпульсна котушка (зв'язок).

При перекладі словосполучення іменника з прикметником слід пам'ятати, що вибір прикметника залежить від лексичного значення іменника, до якого він відноситься:

reliable informationn - достовірна інформація;

ordinary abilities - посередні здібності.

Окрім технічних термінів, науково-технічна література насичена метафоричною термінологією, про це свідчить ріст рівня метафоризації сучасного науково-технічного тексту.

Метафора — це літературний прийом, який полягає в перенесенні властивостей одного предмету (явища) на інший за допомогою спільної для обох предметів, що зіставляються, ознаки. Це ефективний засіб для передачі

образу, опису складного і не дуже добре формалізованого предмету (процесу, явища), що дозволяє економними засобами повідомляти достатньо змістовні ідеї. Метафори широко використовуються і в літературі, і в науково-технічних текстах.

У науково-технічних текстах серед загальнонародних слів та термінів вживаються як мовні («стерті»), так і мовленнєві (індивідуально-авторські) метафори. Перекладні відповідники перших, як правило, зафіксовані у перекладних словниках, і мовні метафори перекладаються, як і інші слова, шляхом вибору словникового відповідника. При цьому такі метафори зовсім не обов'язково перекладаються на українську мову метафоричним словом, якщо внаслідок перекладу певним чином порушуються стилістичні та жанрові норми мови перекладу та мовлення, оскільки вживання таких метафор не є ознакою стилю автора [2, 203].

Отже, мовні метафори у перекладі можуть передаватися:

1) метафоричним словом (*coal basin* - вугільний басейн, *apron* - козирок, *captain's bridge* - капітанський місток, *shear lips* - губи зрізу (ділянки в'язкого руйнування));

2) неметафоричним словом (*altar* - горизонтальний шельф, *needle beard* - крючок голки, *bedroom* - спальне купе, *beetle* - важка киянка) [2, 203].

У деяких випадках перекладу мовної метафори перекладач має можливість вибору між метафоричним та неметафоричним відповідником: наприклад, метафоричний термін *logic family* може перекладатися як «серія логічних елементів», «система логічних елементів», так і «сімейство (родина) логічних елементів». У таких випадках вибір метафоричного чи неметафоричного варіанта перекладу визначається перекладачем на підставі загального стилістичного аналізу тексту, проте насправді переважно не має принципового значення [2, 203].

У тих випадках, коли мовна метафора перекладається метафорою, остання не обов'язково містить той же образ, що й відповідна метафора у мові оригіналу. Наприклад, українськими відповідниками метафоричного терміну *arm* можуть

бути такі метафоричні українські терміни, що містять різні образи, у тому числі й той, який присутній в англійському терміні, як «рука, плече, коромисло, хобот, гілка, промінь, стріла» тощо: *bridge arm* - плече (вимірювального) мосту, *cantilevered arm* - хобот, *arm of crane* - стріла крану, *anchor arm* - риг якоря, *illuminated arm* - крило із запаленим сигнальним вогнем, *motional arm* - динамічна гілка, *wash arm* - миючий душ.

Мовленнєва метафора в англійських науково-технічних текстах становить для перекладача найбільшу складність, оскільки у мові перекладу вона немає усталених перекладацьких відповідників, і виступає фактично новим семантичним утворенням. Існують три основних способи передачі таких метафоричних слів (у тому числі термінів) [2, 203]:

1) метафоричним словом, що має такий же або дуже подібних характер образності (*grey absorption* - *cipe* поглинання, *guest* - *host* - «гість - господар» (*ефект у рідких кристалах*), *hat* - шапка (*піна на поверхні рідини, що бродить*), *sawtooth wave* - *пилкоподібне* коливання, *snow* (TV) - «сніг» (*на екрані телевізора*), *alligator skin* - «крокодиляча шкіра» (*дефект поверхні*), *tray* - кишень (*у системах обробки тексту*), *hole transistor* - *дірковий діод*, *code tree* - *кодове дерево*, *iceberg tongue* - *язик айсберга*),

2) метафоричним словом, що має інший характер образності (*zapping* - *затирання* (*запису у пам'яті*), *tortoise* - *робочар*, *bleed* (*полігр.*) - «зарізати» (*обрізати поля разом з частиною тексту*),

3) неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність (*Christmas tree* - *фонтанна арматура*, *teardrop turn* - *розворот на посадочний курс*, *squirrel cage washer* - *роторно-елеваторна мийка машин*, *killed well* - *заглушена свердловина*, *bottleneck* критичний параметр (чинник), *brain* - *центральний процесор*, *donkey* - *допоміжний механізм*, *guillotine* (*полігр.*) - *паперорізальна машина*, *kiss coater* - *пристрій для нанесення покриття контактним способом*, *coffin*- *контейнер для транспортування радіоактивних речовин*).

Слід зауважити, що у перекладах зараз спостерігається тенденція до збереження метафоричної образності у перекладі, що певним чином пов'язано з послабленням жанрово-стилістичних норм в українській мові щодо вживання жаргонізмів та професіоналізмів, адже в англійських науково-технічних текстах вони вживаються ширше (див. метафоричні слова *coffin*, *guillotine* ін. вище) [2, 203].

Загальне правило перекладу метафоричних слів (в тому числі термінів) таке: образність мовної метафори у перекладі передавати необов'язково, а образність мовленнєвої метафори передається по можливості. Для того, щоб компенсувати певну стилістичну втрату через вживання у перекладі необразної лексики замість метафоричних слів в оригіналі, перекладач може в іншому місці тексту вжити метафоричне слово мови перекладу як відповідник необразного слова в оригіналі.

Отже, характерною рисою текстів науково-технічного стилю є, перш за все, насиченість термінами усіх типів. При перекладі термінів ситуація залежить від того, чи існують близькі один одному значення в обох мовах чи цей термін притаманний лише одній мові. У першому випадку треба лише вибрати в мові перекладу найбільш вдалий термін. У другому випадку потрібен не скільки дослівний переклад, скільки створення нового терміну.

2.2. Фразеологізми у науково-технічному тексті та особливості їх перекладу

Науково-технічний стиль розрахований на логічне, а не на емоційне сприйняття, тому емоційні мовні елементи не відіграють вирішальної ролі в науково-технічній літературі. Проте, визначаючи специфічними рисами науково-технічного стилю зрозумілість і підкреслену логічність, не можна не звернути увагу на певний ступінь образності та емоційності.

Не зважаючи на те, що науково-технічний текст – ясне та чітке висловлювання, позбавлене емоційного забарвлення, йому також властиве використання фразеологізмів.

Фразеологічні елементи не досить поширені у науково-технічній літературі, однак вони можуть становити певні труднощі при перекладі, перш за все через те, що перекладач може не ідентифікувати фразеологізм, прийнявши його за звичайне неідіоматичне сполучення слів, або ж невірно визначити його значення, яке не є звичайно простою сумою його складових [2, 199].

Розглядаючи фразеологізми, не можна залишити поза увагою їхні основні риси – образність та експресивність, адже в більшості випадків ці характерні особливості і відрізняють сталі звороти від групи ізольованих слів. Спробуємо з'ясувати, що ж є основою образності. За В.М.Мокієнком, підґрунтям феномену образності є здатність створювати наочно-чуттєві образи предметів і явищ [30, 162-163].

Фразеологія наукової прози також дуже специфічна. Вона призначена, з одного боку, виражати логічні зв'язки між частинами висловлювання (такі, наприклад, стійкі поєднання, як "навести результати", "як показав аналіз", "на підставі отриманих даних", "резюмуючи сказане", "звідси витікає, що" і т.п.), з іншого боку, позначати певні поняття, будучи, по суті справи, термінами (такі, наприклад, обороти фразеології і складні терміни, як "струм високої напруги", "державне право", "коробка зміни передач" і т.п.) [10]

Образні фразеологізми, що вживаються в англійській науково-технічній літературі, перекладаються такими способами [2, 199]:

1) повним еквівалентом з ідентичною або подібною структурою, лексичним складом, стилістичними характеристиками, значенням та образністю: *to read between the lines* - читати між рядків, а *Pyrthic victory* - піррова перемога, а *Procrustean bed* - прокрустове ложе, *to cross the Rubicon* - перейти рубікон, *to clip someone's wings* - підрізати комусь крила;

2) відносним еквівалентом, що дуже подібний до англійського фразеологізму за значенням та стилістичними характеристиками, але відмінний за лексичним складом, образністю або граматичними ознаками: *not to see the wood for the trees* - за деревами не бачити лісу, *to play into somebody's hands* -

грати комусь на руку, to make a mountain out of a molehill - з мухи робити слона, a hard nut to crack - міцний горішок, to beat the air - носити воду решетом, to kill two birds with one stone - убивати відразу двох зайців;

3)варіантним відповідником, коли з кількох синонімічних фразеологічних одиниць обирається одна — та, що є найбільш адекватною в даному випадку: to be poles apart – різнитися, як небо і земля (бути відмінним, як день і ніч); to hold one's ground - не здавати своїх позицій (міцно утримувати позиції, не поступатися ні на йоту) [2, 200];

4) калькою, коли англійський фразеологізм перекладається дослівно: to acquire currency- набувати поширення, instrument of peace - інструмент миру, trial balloon - пробна куля, to have the last word - мати останнє слово, to get hold of the wrong side of the stick - ухопитися не за той кінець палиці (слід зауважити, що калькування фразеологізмів можливе тільки тоді, коли зміст перекладеного фразеологізму буде зрозумілий читачеві);

5) описово, коли передається значення англійського фразеологізму без збереження образності: plain as a pikestaff - абсолютно зрозумілий, to bear in mind - пам'ятати, acid test - точне випробовування, all in all - беручи все до уваги, as matters stand - за існуючого стану речей, to hold good – залишатися вірним (дійсним), to be beside the point - не стосуватися справи, to go one's one way - діяти абсолютно незалежно, to feel one's way - обережно просуватися, to burn the midnight oil - працювати до глибокої ночі (цей спосіб застосовується тоді, коли не спрацьовують інші способи).

Але науково-технічному тексту властива не тільки фразеологічна образність, яка створює певні труднощі при перекладі, науково-технічний текст насичений сталими необразними висловлюваннями, які звичайно перекладаються існуючими в мові перекладу відповідниками.

По-перше, зазначимо, що сталі необразні висловлювання, це ті слова, які не містять експресивного образу [2, 195]. Розглянемо приклади деяких з них:

<i>They are <u>in a sense</u> the deepest and most fundamental of all properties.</i>	<i>Вони <u>в певному сенсі</u> є найглибшими і найфундаментальнішими з усіх властивостей.</i>
---	---

<i><u>In the course of time</u> the opposite view began increasingly to assert itself.</i>	<i><u>З часом</u> все більше став стверджуватися протилежний погляд.</i>
--	--

<i><u>In the same way</u> the complex situation can be described with remarkable simplicity</i>	<i><u>Подібним чином</u> цю складну ситуацію можна описати досить-таки просто.</i>
---	--

Одним із поширених в науково-технічних текстах є кліше *in terms of*, яке перекладається переважно сталими словосполученнями "з точки зору", "в плані", "у вигляді" та под. [2, 195-196]:

<i>Around the beginning of the 20th century, the study of cognition <u>in terms of</u> psychology, linguistics, neuroscience and so on each developed into a distinct and separate area of inquiry.</i>	<i>Десь на початку століття дослідження пізнання <u>з точки зору</u> психології, мовознавства, нейронлогії та інших дисциплін призвело до появи окремої чітко окресленої галузі дослідження;</i>
--	--

<i>Even today these peoples are exceptionally homogeneous <u>in terms of language and culture</u>.</i>	<i>Навіть і сьогодні ці народи є напрочуд однорідними <u>в плані</u> мови та культури;</i>
--	--

<i>Early debates concerned issue such whether the storage of visual information takes place <u>in terms of</u> holistic images or</i>	<i>Спочатку дискусії точилися навколо таких питань, як таке: чи візуальна інформація зберігається у</i>
---	---

<i>of prepositional networks.</i>	<i>вигляді повного і цілого образу або ж у вигляді пов'язаної сукупності пропозицій.</i>
-----------------------------------	--

Типові для науково-технічних текстів є також такі сталі словосполучення: *in question* "означений, про який йдеться", *at issue* "той, що обговорюється, спірний", *to be true* "бути правильним, підтверджуватися у випадку", *with respect to* "стосовно", *in terms of* "в термінах, з точки зору, в плані" [2, 196].

Таким чином, стає зрозумілим, що для науково-технічного тексту, основною стилістичною рисою якого є точність та чітке вираження матеріалу, є характерним використання сталих необразних словосполучень. Але, окрім цих слів, науково-технічний текст має не дуже виражену фразеологію, яка надає мові емоційну насиченість.

2.3. Морфологічні та синтаксичні особливості українського перекладу англійської науково-технічної літератури. Особливості вживання особового займенника I

Аналіз прикладів перекладів дозволив виділити низку властивостей науково-технічного перекладу, які зумовлені жанрово-стилістичними особливостями науково-технічної літератури англійською мовою [40].

Так, дослідниками було виявлено, що в науково-технічному перекладі в більшості досліджених випадків перекладу *форми числа* англійських та українських іменників збігаються:

The research was set up with a number of definite hypotheses in view. –
Дослідження було розпочато за наявності кількох конкретних гіпотез.

Проте особливий інтерес з точки зору перекладу становлять випадки, коли такої відповідності форм числа немає. Наприклад, при відтворенні форм множини деяких англійських іменників, українські відповідники яких не

вживаються у формі множини, звичайно використовується сполучення іменника, що має форму множини, з відповідним іменником у формі однини:

The graphs of Figures 2-3 present some important applications of PPFs. –
Графіки 2-3 ілюструють деякі важливі напрямки застосування МВМ.

При відтворенні контекстуальних значень *означеного та неозначеного артиклів* у ролі їх українських еквівалентів, крім випадків, коли вони в перекладі вилучаються, переважно застосовуються такі засоби:

1) синтаксичні, насамперед порядок слів (препозиція і постпозиція підмета стосовно присудка),

2) морфологічні (заміна форм однини англійських іменників формами множини українських іменників);

3) лексико-граматичні (займенники, числівники, прикметники, частки тощо), наприклад:

A historical outlook is often essential in sociological research. – У соціологічних дослідженнях часто має важливе значення історична перспектива (постпозиція підмета стосовно присудка);

But researchers have now demonstrated the feasibility of the approach. – Але нещодавно дослідники продемонстрували можливість реалізації цього підходу.

Труднощі перекладу *прислівників на -ly* зумовлені проблемою визначення їх функції в реченні – детермінанта чи обставини. І в англійській, і в українській мовах деякі прислівники, хоч і належать до речення за своїм змістом, синтаксично не пов'язуються з жодним членом такого речення і, таким чином, залишаються поза синтаксичними зв'язками між членами речення. Такі прислівники виконують функцію детермінантів речення, що звичайно розташовуються на початку речення, але й можуть змінювати свою позицію. Найпоширенішим способом перекладу прислівників-детермінантів є їх відтворення парентетичним словом (висловом):

Firstly, the Alliance must fulfill its fundamental and continuing responsibility to its members by guaranteeing their security and independence. – По-перше,

Альянс повинен виконувати головний та постійний обов'язок перед своїми членами, гарантуючи їхню безпеку та незалежність.

Іншими прийомами перекладу прислівників-детермінантів є вживання головного безособового речення у складі складнопідрядного речення, відповідного українського прислівника, іменникового словосполучення, умовного підрядного речення, морфологічних трансформацій та дескриптивного перекладу.

Дещо відмінними від прийомів перекладу прислівників-детермінантів є способи перекладу прислівників-обставин, що передаються відповідними українськими прислівниками, іменниковими словосполученнями, описово, із заміною прислівника українським дієсловом, дієприслівником, прикметником:

This property makes laser light very easy to control precisely. – Ці властивості лазера роблять його дуже потужним засобом точного контролю.

Характерним для науково-технічного перекладу українською мовою є прийоми відтворення синтетичних *форм наказового способу англійського дієслова-присудка*

- 1) формою першої особи множини наказового способу та
- 2) формою другої особи множини наказового способу.

Форму другої особи однини наказового способу доцільно вживати в перекладі художніх творів, а форму першої особи множини майбутнього часу – у перекладі науково-технічних текстів.

Для відтворення форм наказового способу дієслова в науково-технічних текстах доцільно використовувати українське словосполучення “слід” + неозначена форма дієслова” або неозначено-особову форму дієслова на -ся:

Assemble the pipes in the following order. – Труби монтуються в такому порядку.

Аналітичні форми наказового способу дієслова відтворюються переважно формами першої особи множини наказового способу, першої особи множини майбутнього часу дійсного способу, сполученнями “(не)хай” + форма майбутнього часу дієслова”, “давай(-те)” + форма майбутнього часу дієслова”, наприклад:

Let's pause to discuss the crucial role played by competition in the market system. – Давайте з'ясуємо ту вирішальну роль, яку відіграє конкуренція в ринковій економіці.

Серед прийомів та способів перекладу *двокомпонентних атрибутивних словосполучень* частотнішими в науково-технічному перекладі є перестановка означального та означуваного компонентів, компресія та декомпресія

site frequency – частота відвідування сайту [Глосарій]).

Прерогативою науково-технічного перекладу є використання калькування та різних видів транскодування

fund-raising campaigns [UN Mission] – фандрейзингові кампанії [Представництво ООН]).

Набір прийомів перекладу *трикомпонентних* атрибутивних груп, подібний до прийомів перекладу *двокомпонентних словосполучень*, є спільним для обох видів перекладу, але частотність їх використання варіюється в залежності від норм цих функціональних стилів та характеру завдань, що стоять перед перекладачем науково-технічного або художнього тексту.

Відтворення *багатокомпонентних* груп становить більші труднощі, зумовлені надзвичайною складністю їх синтаксичної структури та міжкомпонентних зв'язків:

bandwidth-hungry high-definition television system – система телебачення високої чіткості, що потребує широкої смуги частоти;

Прийомами, найпоширенішими при передачі *багатокомпонентних* атрибутивних груп у науково-технічних текстах є компресія і декомпресія, перестановка компонентів групи, використання прикладки, аналогічної

препозитивної атрибутивної групи, підрядного означального речення, описового перекладу. Науково-технічний переклад, крім того, характеризується також вживанням прийменниково-іменникового словосполучення та дієприкметникового звороту.

В обох видах перекладу переважна більшість англійських речень з агентивним підметом, вираженим іменником-неістотою, відтворюється без зміни їх синтаксичної структури. Відповідним українським реченням з ідентичною структурою передається більше таких речень у перекладі науково-технічних текстів. Без синтаксичних змін, але із заміною дієслова відтворюється більше подібних речень у науково-технічному перекладі. Науково-технічний переклад характеризується також заміною англійського дієслова в активній формі іншим за змістом українським зворотним дієсловом, наприклад:

Each new technological breakthrough has seen a corresponding increase in the number of defibrillators and the situations in which they are used. – Кожний технологічний стрибок супроводжувався відповідним зростанням кількості дефібриляторів і ситуацій, у яких їх використовували.

Характерною рисою науково-технічного перекладу є заміна в українському перекладі англійського агентивного підмета, вираженого іменником-неістотою, підметом, вираженим іменником-істотою. В перекладі науково-технічних текстів здійснюється синтаксична трансформація агентивного підмета, вираженого іменником-неістотою, в обставину.

Певні труднощі становить переклад англійських *суб'єктно-предикативних інфінітивних зворотів* у науково-технічному перекладі, залежно від форми (активної чи пасивної) дієслова-присудка. Найчастотнішим прийомом перекладу англійських речень з *пасивною формою дієслова* є використання українського складнопідрядного речення:

These chemicals are thought to have produced detectable holes in the ozone layer at both poles, and thinning everywhere. – Вважається, що ці хімічні

речовини утворили в озоновому шарі значні діри над обома полюсами, а в інших місцях потоншили його.

Характернішим для науково-технічного перекладу є прийом відтворення суб'єктно-інфінітивних зворотів з пасивною формою дієслова за допомогою різних за семантикою парентетичних слів (виразів). Прерогативою науково-технічного перекладу є використання внутрішнього членування речення.

Найчастотнішими способами перекладу англійських суб'єктно-інфінітивних конструкцій з *активною формою дієслова-присудка* є їх відтворення за допомогою парентетичних слів, словосполучень і речень та складнопідрядних речень:

This controversy is unlikely to be ever fully resolved. – Малоймовірно, щоб це протиріччя колись було остаточно розв'язане.

Також в науково-технічному перекладі використовуються прийоми передачі цих конструкцій неозначено-особовою формою дієслова, складним модальним присудком, за допомогою морфологічних трансформацій. Характерними для науково-технічного перекладу є такі способи перекладу *каузативних конструкцій*:

- 1) подібною каузативною конструкцією;
- 2) частиною складнопідрядного речення;
- 3) за допомогою синтаксичних трансформацій членів конструкції;
- 4) іменником:

Such warming at low latitudes would enable water to evaporate more quickly there . – Таке ж підвищення температури у низьких широтах призводить до швидшого випаровування води.

Притаманним для науково-технічного перекладу є прийом перекладу ініціальних та прикінцевих *абсолютних конструкцій з дієприкметником I* українським підрядним обставинним реченням:

And that being so, all receive the same protections of the public principles of justice. – Коли ж це так, то всі отримують той самий захист громадських принципів справедливості.

Підрядні означальні речення характерні для відтворення лише прикінцевих зворотів.

Прийменниково-іменникове сполучення використовується при передачі ініціальних абсолютних конструкцій саме в перекладі науково-технічних текстів, що зумовлено наявністю в українській науковій мові їх сталих відповідників.

Англійські інтерпозитивні абсолютні конструкції з дієприкметником I передаються переважно прийомами, характерними для перекладу ініціальних та прикінцевих зворотів цього типу.

При відтворенні абсолютних конструкцій з дієприкметником II дієприслівниковий зворот є українським відповідником, найбільш вживаним перекладачами науково-технічних текстів. Підрядні обставинні речення є другим за частотністю вживання прийомом перекладу зворотів цього типу:

With these conceptions and their connections understood, I recall the combined question that political liberalism addresses. – Коли вже осягнуто ці концепції у всіх їхніх зв'язках, я пригадую те поєднане питання, до якого звертається політичний лібералізм.

Українські прийменниково-іменникові словосполучення вживаються в науково-технічному перекладі для відтворення англійських препозитивних абсолютних конструкцій. Лише в цьому виді перекладу перекладачі вдаються до заміни суб'єкта абсолютної конструкції суб'єктом або об'єктом головного речення. Англійські інтерпозитивні абсолютні конструкції можуть передаватися в перекладі відокремленою прикладкою.

Найпоширенішим прийомом перекладу українською мовою англійських препозитивних номінативних абсолютних конструкцій у науково-технічному перекладі є дієприслівниковий зворот:

With their matrix arrangement of cells, lack of a single, primary set of electron beams and slower response speeds that cathode-ray tubes, flat-panel displays cannot use the raster technique. – Маючи матричну будову комірок, відсутність єдиного початкового набору електронних пучків і повільнішу реакцію, ніж електронно-променевої трубки, дисплеї з плоскими екранами не можуть використовувати растрову техніку.

Підрядні та сурядні речення, а також іменникові сполучення використовуються при передачі ініціальних та прикінцевих абсолютних номінативних конструкцій. Ці прийоми характерні також і для перекладу інтерпозитивних конструкцій. Прийом зовнішнього членування вживається лише при відтворенні українською мовою англійських кінцевих номінативних зворотів.

Для комунікативно-логічного виділення певного члена речення в англійській мові застосовуються *інверсійні конструкції*, а також *конструкції емфазу*. Стилiстично значуща в перекладі науково-технічних текстів фразопочаткова *інвертована обставина* в більшості досліджених випадків перекладу зберігає свою позицію на початку речення:

Never before has the intelligence community worked with a group of scientists with the kind of scale. – Це ніколи розвідка так тісно не співпрацювала з ученими у такому масштабі.

У решті випадків інвертована обставина переноситься в позицію після присудка. *Інверсію додатка* можна відтворювати в українському перекладі в аналогічній початковій позиції.

Інверсія предикатива складного номінативного присудка передається в перекладі із збереженням порядку слів оригіналу. Найуживанішими засобами передачі емпатичних конструкцій моделі “*It is ... that*” та її різновидів “*This is... why*”, “*It was not until...that*” є лексико-граматичні засоби “*саме... (і)*”, “*якраз... (і)*”, “*ось*”; “*лише*”, “*тільки*”: Синтаксичні засоби мови перекладу менш вживані при відтворенні значень англійських емпатичних конструкцій.

Характерним для науково-технічного перекладу є перестановка реми в кінець речення. Стилiстично нейтральною українською конструкцією передається значення англійської емфатичної конструкції лише тоді, коли це не призводить до перекручення змісту речення оригіналу.

Питання про те, як автор науково-технічного тексту повинен говорити про себе, в однині чи в множині, «я» чи «ми», залишається спірним.

Взагалі стиль письмової наукової мови - це безособовий монолог, який ведеться від третьої особи, оскільки увага зосереджена на змісті і логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті. Порівняно рідко вживається форма першої і абсолютно не вживається форма другої особи займенників однини. Авторське "я" як би відступає на другий план. Така особливість стосується перш за все української мови.

Однією з сучасних норм формулювання наукового тексту є положення, що використання займенника «ми» для вираження авторства замість «я» додає більшого об'єктивізму висловлюванню [31]. Дійсно, вираз авторства через "ми" дозволяє відобразити свою думку, як думку певної групи людей, наукової школи або наукового напрямку. Це цілком зрозуміло, оскільки сучасну науку характеризують такі тенденції, як інтеграція, колективність творчості, комплексний підхід до вирішення проблем. Займенник "ми" і його похідні як не можна краще передають і відтіняють ці тенденції [31]:

<i>I would like to stress the difference between the notions “component” and “module”. [2, 208]</i>	<i>Ми хотіли б підкреслити різницю між поняттями "компонент" та "модуль".</i>
---	---

<i>I will refer to this phenomenon as “slashing”. [2, с.208]</i>	<i>Ми будемо називати це явище "зрізанням".</i>
--	---

Англійські речення з *I* можуть також перекладатися українськими безособовими реченнями [2, 208-209]:

In this paper I will explore the possibility of measuring the amount of information in various texts.

У цій статті досліджується можливість вимірювання кількості інформації в різних текстах.

Оскільки нагнітання в тексті займенника "ми" справляє малоприємне враження, автори наукових праць схиляються до використання конструкцій, що виключають вживання даного займенника.

Як факт наукової мови займенник "ми" зумовив цілий ряд нових значень і похідних від них оборотів, зокрема, з присвійним займенником типу "на нашу думку"[28, 24].

Останнім часом жанрово-мовленнєві норми науково-технічних текстів в українській мові стають менш жорсткими і займенник-підмет *I* може перекладатися (особливо в тих випадках, коли йдеться про пріоритетність відкриття, особисту думку автора тощо) займенником "я" [2, 209]:

As early as in 1984 I offered a new solution to the problem.

Ще в 1984 році я запропонував нове вирішення цієї проблеми.

I proposed all this twenty years ago when I started getting these information-theoretic incompleteness results.

Все це я запропонував ще двадцять років тому, коли почав отримувати означені результати стосовно неповноти в теорії інформації.

Отже, треба взяти до уваги, що суперечки про те, який займенник використовувати в науково-технічному тексті, ще продовжуються. Однак, варто зазначити тенденцію зміни особової манери викладення безособовою.

2.4. Імплікації в англійських науково-технічних текстах та їх переклад українською мовою

Неповнота відображення є неодмінною властивістю мистецтва і вимагає від читача самостійного заповнення недомовленого. Інформація в тексті розподіляється відповідно на експліцитну та імпліцитну. За елементами образів, контрастів, аналогій, які виражені вербально, читач відновлює те, що мається на увазі. Запропонована автором модель світу при цьому неминуче видозмінюється відповідно до тезауруса і особистості читача, який синтезує те, що знаходить в тексті, зі своїм особистим досвідом [14, 147].

Існує декілька типів організації контексту з імпліцитною інформацією. Їх об'єднують загальним терміном «імплікація». Цей термін не лінгвістичний і походить з логіки, де імплікація визначається як логічна зв'язка, яка відображається в мові сполучником «якщо... то» та формалізується як $A \rightarrow B$, тобто A тягне за собою B . У тексті на це вказує виразність обох компонентів: антецедента A і консеквентна B або тільки консеквентна [14, 147-148].

Визначимо текстову імплікацію як додаткове значення, що засноване на синтагматичних зв'язках однорідних елементів антецедента. Текстова імплікація передає не тільки предметно-логічну інформацію, але й інформацію другого роду, прагматичну, тобто суб'єктивно-оцінювальну, емоційну і естетичну. Текстова імплікація обмежена рамками мікроконтексту, що на композиційному рівні звичайно відповідає епізоду. Встановлюється вона варіативно, належить конкретному тексту, а не мові взагалі і сигналізується в межах одного кроку квантування [14, 148].

У різних мовах тенденція до імплікації, або неявного словесного вираження, реалізується по-різному. Зокрема, українській мові не властиві деякі імплікації, характерні для англійської мови. Цю обставину необхідно враховувати перекладачам з англійської мови і на англійську: перші повинні усувати імплікації, неприйнятні в українській мові, а другим потрібно

використовувати англійські імплікації як прийом компресії тексту, а іноді як стилістичний засіб [16, 96].

А. Д. Швейцер, ілюструючи можливості ситуативної моделі перекладу, докладно проаналізував різні форми імплікації, звичайні для англійської мови. Практично всі розглянуті дослідником форми зустрічаються в англійській мові науково-технічної літератури. Технічному перекладачу корисно мати уявлення про всі основні форми імплікацій, типових для монографій. Щоб полегшити виявлення імплікацій в тексті оригіналу, доцільно вказати ідентифікуючі ознаки кожної форми, тобто по суті класифікувати імплікації. Нижче зроблена спроба такої класифікації і на конкретних прикладах показані прийоми усунення імплікацій при технічному перекладі [16, 121-131].

Тип І. В атрибутивному ланцюжку опускається один з декількох іменників, внаслідок чого визначення опущеного іменника можна помилково прийняти за визначення іншого іменника. (У стилістиці розглядається випадок, коли іменник, що опускається, є дійовою особою. Прикметник, що служить визначенням опущеного іменника, називають «перенесеним епітетом».) Цей тип імплікації виявляється при перекладі через лексичну несполучуваність українською мовою [16, 97].

Але для усунення імплікації в нижченаведеному прикладі однієї перевірки на лексичну сполучуваність недостатньо — потрібне деяке знання предмету.

In practice, critical value δ has often been taken as that at maximum load in a generally yielded bend test, δ_{max} .

Ясно, що досвід не може «потекти» - мова, звичайно, йде про течію, або про пластичну деформацію зразка (a generally yielded bend test → a generally yielded bend specimen test), звідси переклад:

На практиці критичне значення δ часто приймають рівним δ макс, відповідному максимальному навантаженню в досвіді з вигнутим зразком, що зазнає загальну пластичну деформацію.

У паралельних синтаксичних конструкціях можливе опускання останнього іменника в ланцюжку. Оскільки така імплікація має аналогію в українській мові, перекладачу потрібно бути уважним задля уникнення буквализму [16, 98].

Possibility replacing two stage turbine with a single stage was considered, but rejected because aerodynamic loading would have been higher than was desirable.

Була розглянута можливість заміни двохступінчатої турбіни одноступінчатою, але від неї відмовилися, оскільки аеродинамічне навантаження перевищило б те, що вимагається.

Тип II. У порівняльному обороті опускається порівнюваний іменник, але зберігається його визначення в загальному відмінку [16, 99].

James and Smith correlations show essentially same predictive reliability, and are somewhat poorer than Murdock.

Так, після порівняльного ступеня прикметника замість звичних варіантів "than Murdock correlation", "than that Murdock", "than Murdock's one" слідує "than Murdock".

У перекладі, звичайно, імплікацію потрібно усунути.

Кореляційні вирази Джеймса і Сміта знаходять практично однакову точність і децю менш точні, ніж вираз Мардока.

Тип III. За аналогією з імплікаціями II типу в імплікаціях даного типу опускається слово-замінник, але зберігається його визначення [16, 99].

Fig. 5 shows results these tests, upper curve being large protrusion.

Абсолютно ясно, що large protrusion = one for large protrusion, що і відображається в перекладі.

Тип IV. Цей тип імплікації нагадує тип I, але у даному випадку визначенням завжди служить іменник, а ланцюжок, якщо його відновити, нараховує тільки дві ланки — тому перенесення властивостей одного іменника на інший (як в імплікаціях I типу) відсутнє. Ми фактично зустрічаємося з виявом метонімії, або із заміною назви одного предмету назвою іншого, що пов'язаний з першим «за суміжністю». Так, в нижченаведеному прикладі замість терміна «течія на майданчику» використовується термін «майданчик» [16, 100].

These small areas are expected to be separated, and oil flow boundary layer visualization studies confirm this.

Можна припустити, що на цих невеликих майданчиках відбувається відрив течії, і результати візуалізації за допомогою масляної плівки підтверджують це припущення.

Тип V. До даного типу імплікацій відносяться такі імпліцитні терміни, як, наприклад, incidence (кут атаки). У газодинамічних статтях термін incidence вживається так часто, що став двійником більш зрозумілого терміна incidence angle, або angle incidence. (В англо-українському словнику по аеродинаміці наводяться обидва терміни.) Неважко побачити, що в основі імпліцитних термінів лежить імплікація IV типу. Насправді, поєднання імпліцитного терміну з іменником сприймається як експліцитне перекладачем, якому знайомий термін, і як імплікація I типу перекладачем, якому даний термін не знайомий. Розглянемо наступний приклад [16, 100-101]:

Magliozzi, et al. (35) measured wake behavior downstream a rotor and found that over 15 percent span near tip incidence variations into stator are significantly greater than elsewhere.

Мальоцци та інші дослідники (35) вимірювали характеристики сліду за ротором і знайшли, що на 15% висоти лопатки поблизу її кінця зміна кута атаки в статорі істотно більше, ніж де-небудь у іншому місці.

Тип VI. Якщо виходити з визначення А. Д. Швейцером імплікації як «неявного словесного виразу», то в групу імплікацій можна включити імпліцитні багатоконпонентні терміни і термінологічні поєднання. Зустрічаючись з імплікаціями такого типу, перекладач з англійської мови повинен усувати надмірний лаконізм терміна. (Слід зазначити, що в сучасній українській мові науково-технічної літератури також спостерігається тенденція компресії термінів. Багато термінів, які раніше вражали слух, стали звичними, наприклад: «поточна глибина» замість «поточне значення глибини», «пружне рішення» замість «рішення з теорії пружності» та інші.). І навпаки, перекладач на англійську мову повинен бачити в українському термінологічному поєднанні (або описовому терміні), що повторюється багато разів, стійкий англійський термін, який був побудований шляхом імплікації. Розглянемо декілька таких прикладів: *bore Reynolds number - число Рейнольдса, обчислене за діаметром отвору; measured endurance ratio — відносна витривалість, обчислена за наслідками вимірювань, stress-life exponent - показник статичної залежності між напругою і довговічністю; plastic design - розрахунок з урахуванням пластичних деформацій; plastic resistance — опір пластичної деформації; unstable conditions — умови нестійкої роботи; rotational blowdown — продування при обертанні ротора [16, 101-102].*

Тип VII. Відомо, що стилістичні норми англійської мови допускають тавтологію, або вживання слів одного кореня в межах одного речення. В

той же час в англійській мові науково-технічної літератури існує протилежна за характером тенденція обмеженого використання одного й того ж слова в реченні і навіть в сусідніх реченнях. Виявляється вона в тому, що англомовні автори вдаються до частого використання займенників і слів-замінників *one, that, these, former, latter, (the) same, whole, foregoing, counterpart*, а також схильні використовувати слова-замінники, які можна назвати імпліцитними і нерідко вживаються самотійно [16, 102].

Імпліцитне слово-замінник (ІСЗ) володіє широким значенням, що дозволяє йому замінювати і семантично родинні слова і слова, пов'язані лише метонімічно (певна аналогія з імплікаціями IV типу), причому зв'язок не завжди легко побачити. Не маючи нагоди докладніше зупинитися на аналізі ІСЗ, зазначимо, що їх слід відрізнити від багатозначних слів і слів широкої семантики. Відзначимо також, що в українській мові науково-технічної літератури зустрічаються подібні слова-замінники, проте їх набагато менше і, головне, — вони не вживаються самотійно, а логічний зв'язок замінюваного і замінюючого слів абсолютно очевидний. Так, ІСЗ *consideration*, має словарні значення "розгляд", "міркування", "облік", може замінити будь-яке слово, що позначає об'єкт розгляду (метонімічне відношення «процес — об'єкт») [16, 102-103].

a) Consequently, it is likely that none above considerations would have led to ball-retainer forces sufficiently large to cause failure.

А отже, цілком імовірно, що жоден з вищерозглянутих чинників не приводив до появи зусиль між кульками і сепаратором, здатним викликати руйнування.

б) Special considerations insure reliable operation these thyristor drive systems.

Надійна робота тиристорних систем електроприводу забезпечується спеціальними заходами.

Механізм перекладу ІСЗ нагадує дитячу гру "Changing WARM to COLD in four moves": (warm → ward → word → cord → cold). Щоб при перекладі українською мовою конкретизувати значення ІСЗ, як це було зроблено у вищенаведених прикладах, потрібно зрозуміти загальну ідею, закладену в ІСЗ. Для цього звичайно достатньо проаналізувати значення ІСЗ, що наводиться в двомовних словниках. Так, у разі ІСЗ *consideration* конкретизація не представляє великої праці: розгляд → розгляд чинників → розглянуті чинники → чинники [16, 103-104].

Таким чином, перекладачам з англійської і на англійську мову потрібно знати найбільш поширені ІСЗ для забезпечення найбільш адекватної інтерпретації науково-технічного тексту.

Висновки до 2 розділу

Основними труднощами перекладу англійського науково-технічного тексту українською мовою із відтворенням його жанрово-стилістичних особливостей є термінологічність, наявність специфічних фразеологічних одиниць та сталих словосполучень, використання особових займенників першого лиця, а також випадки імплікації. Шляхи їх вирішення залежать від таких чинників як прагматика читача, для якого виконується переклад, мета перекладу, а також лінгвістичне оточення даного явища. Знання основних типів імліцитності допоможе перекладачеві у забезпечення найбільш адекватної інтерпретації англійського науково-технічного тексту українською мовою.

Серед морфологічних труднощів перекладу науково-технічних текстів значної уваги заслуговують особливості відтворення форм числа іменників, передачі значень означеного та неозначеного артиклів, відтворення прислівників на *-ly* та форм наказового способу дієслова. Синтаксичні особливості перекладу англійської науково-технічної літератури доцільно аналізувати окремо на рівні словосполучень (препозитивних дво- та багатокomпонентних атрибутивних груп) та речень (синтаксичних структур, зокрема речень з агентивним підметом, вираженим іменником-неістотою, суб'єктно-предикативних інфінітивних зворотів, каузативних конструкцій, абсолютних зворотів та емпатичних конструкцій).

ВИСНОВКИ

На основі аналізу наукових точок зору на проблему жанрово-стилістичних особливостей (тема) визначаємо, що стиль літературної мови – різновид мови (її функціонувальна підсистема), що характеризується відбором таких засобів із багатоманітних мовних ресурсів, які найліпше відповідають завданням спілкування між людьми в даних умовах. Жанр - це різновид функціонально-мовленнєвого стилю, який визначається такими чинниками: формою будови тексту, характером наявної інформації, емоційною забарвленістю, засобами вираження інформації та її цільовою спрямованістю. Сфера використання науково-технічної літератури – наукова діяльність, науково-технічний прогрес, освіта. Основне призначення – викладення наслідків дослідження про людину, суспільство, явища природи, обґрунтування гіпотез, доведення істинності теорій, класифікація й систематизації знань, роз'яснення явищ, збудження інтелекту читача для їх осмислення. Основні ознаки: ясність (понятійність) і предметність тлумачень; логічна послідовність і доказовість викладу; узагальненість понять і явищ; об'єктивний аналіз; точність і лаконічність висловлювань; аргументація та переконливість тверджень; однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень; докладні висновки.

Основні мовні засоби науково-технічної літератури спрямовані на інформування, пізнання, вплив і характеризуються:

- великою кількістю наукової термінології (транскрипція, турбуленція, дистиляція, реорганізація, атомна маса й т. ін.);
- наявність схем, таблиць, графіків, діаграм, карт, систем математичних, фізичних, хімічних та ін. знаків і значків;
- оперування абстрактними, переважно іншомовними словами (теорема, вакуум, синус, параграф, ценз, шлак та ін.);
- використанням суто наукової фразеології, стійких термінологічних словосполучень;

- залучення цитат і посилань на першоджерела;
- як правило, відсутністю авторської індивідуальної манери та емоційно-експресивної лексики;
- наявністю чіткої композиційної структури тексту (послідовний поділ на розділи, частини, пункти, підпункти, параграфи, абзаци із застосування цифрової або літерної нумерації);
- окрім переважного вживання іменників та відносних прикметників наявні дієслівні форми, частіше безособові, узагальнені чи неозначені, як правило, теперішнього часу; що констатують певні явища й факти; значну роль відіграють дієприслівникові та дієприкметникові звороти, які додатково характеризують дії, предмети та явища;
- монологічним характером текстів;
- переважанням різнотипних складних речень стандартних виразів (кліше).

Науковий стиль унаслідок різноманітності галузей науки та освіти складається з таких підстилів: 1) власне науковий із жанрами текстів: монографія, рецензія, стаття, наукова доповідь повідомлення, курсова й дипломна роботи, реферат, тези; який, у свою чергу, поділяється на науково-технічні та науково-гуманітарні тексти; 2) науково-популярний – застосовується для дохідливого, доступного викладу інформації про наслідки складних досліджень для нефаківців, із використанням у неспеціальних часописах і книгах навіть засобів художнього та публіцистичного стилів; 3) науково-навчальний – наявний у підручниках, лекціях, бесідах для доступного, логічного й образного викладу й не включає використання елементів емоційності.

Жанрово-стилістичні особливості українського перекладу англійських наукових статей зумовлені необхідністю відтворення їх жанрово-стилістичних особливостей, як-от: термінологічність, наявність специфічних фразеологічних одиниць та сталих словосполучень, використання особових займенників

першого лица, а також випадки імплікації. Шляхи їх вирішення залежать від таких чинників як прагматика читача, для якого виконується переклад, мета перекладу, а також лінгвістичне оточення даного явища. Серед морфологічних труднощів перекладу науково-технічних текстів значної уваги заслуговують особливості відтворення форм числа іменників, передачі значень означеного та неозначеного артиклів, відтворення прислівників на *-ly* та форм наказового способу дієслова. Синтаксичні особливості перекладу англomовної науково-технічної літератури доцільно аналізувати окремо на рівні словосполучень (препозитивних дво- та багатокomпонентних атрибутивних груп) та речень (синтаксичних структур, зокрема речень з агентивним підметом, вираженим іменником-неістотою, суб'єктно-предикативних інфінітивних зворотів, каузативних конструкцій, абсолютних зворотів та емфатичних конструкцій).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городенська К. Синтаксична специфіка української наукової мови / К. Городенська // Українська термінологія і сучасність: Збірник наук. праць, Вип. IV.– К.: КНЕУ, 2001. – С.11-14.
2. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. Карабан. – Вінниця: Нова Книга, 2001. – 303 с.
3. Квитко И. С. Термин в научном документе / И.С. Квитко. – Л. : Выща школа, 1976. – 124 с.
4. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу / А.Я. Коваленко. – К.: Фірма „ІНКОС”, 2002. - 317 с.
5. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Нав.посіб / В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с.
6. Копыстьянская Н.Ф. Жанровые модификации в чешской литературе / Н.Ф. Копыстьянская. - Львов: Вища школа, 1978.- 258с.
7. Макаренко Е.И. Жанрово-стилистическая доминанта в переводе / Е.И. Макаренко. - Одеса, 1989. - 161с.
8. Мірам Г.Е., Дайненко В.В., Тарануха Л.А. Основи перекладу / Г.Е. Мірам, В.В. Дайненко, Л.А. Тарануха. – К.: Ельга Ніка-Центр, 2003.
9. Моргунюк В. Передмова / В. Моргунюк // Російсько-український словник наукової і технічної мови. – К., 1997. – С.3-4
10. Непийвода Н. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект) / Н. Непийвода. – К.: ТОВ “Міжнар. фін. агенція”, 1997. – 303 с.
11. Рожанківський Р. Щодо українського стилю фахової мови / Р. Рожанківський // Проблеми української термінології. Матеріали 5-ї Міжнародної наукової конференції.– Львів, Львівська політехніка, 1998.– С.43–46.

12. Скороходько Э.Ф. Вопросы перевода английской технической литературы / Э.Ф.Скороходько. – К.: 1960.
13. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред.. М.Я. Плющ. – К.: Вища шк., 2001. – 430 с.
14. Арнольд И.В. Стилистика Современного английского языка. Учебник для вузов / И.В. Арнольд. – М.: Флинта: Наука. – 2002. - 384с.
15. Бархударов Л.С. Тетради переводчика. вып.19. / Л.С. Бархударов – М.: Высшая школа. - 1977.- 137с.
16. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Л.С. Бархударов. – М., 1975.
17. Борисова Л.И. Лексические закономерности перевода научно-технической литературы с английского языка на русский / Л.И. Борисова. - М.: ТЕЗАУРУС, 2009. - 206 с.
18. Ванников Ю.В. Виды научно-технических переводов. Общая характеристика функции, основные требования / Ю.В.Ванников. - М., 1988.
19. Виноградов В.В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / В.В. Виноградов. - М.: Высшая школа, 1972. - 294с.
20. Девкин В.Д. Занимательная лексикология / В.Д. Девкин. - М.: Владос, 1998. - 312с..
21. Егорова А.М. Теория и практика перевода экономических текстов / А.М. Егорова. - М.: МО, 1974.
22. Жижина С.А., Курганова, С. П. Работа над научным текстом / С.А. Жижина, С. П. Курганова. – М., 1981.
23. Кожина М.Н. Стилистика русского языка / М.Н. Кожина. - М.: Просвещение, 1983.- 223с
24. Кожина М.Н. Курс лекций по стилистике русского языка для филологов / М.Н. Кожина.. – М.: Русский язык, 1982. – 198 с.
25. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода / В.Н. Комиссаров. - М.: МО, 1980. - 167 с.

26. Кулагина Г.Д. Национальное счетоводство: учебник / Г.Д.Кулагина. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 448 с.
27. Митрофанова О.Д. Язык научно-технической литературы / О.Д. Митрофанова. – М., 1973.
28. Михеев А.В. Волновые процессы в общественном развитии / А.В. Михеев - Новосибирск: Новосиб. ун-т, 1992.
29. Мокиенко В.М. Славянская фразеология / В.М. Мокиенко. – М., 1989.
30. Сенкевич М.П. Стилистика английского языка и литературное редактирование научных текстов / М.П. Сенкевич – М., 1982.
31. Сорокин В.И. Теория литературы / В.И. Сорокин. – М.: гос. учебно-педагогическое изд. Министерства Просвещения РСФСР. – М., 1960.
32. Краткая литературная энциклопедия: [в 9 т.]/ Под ред. А. А. Суркова. — М.: Сов. энцикл., 1962 .
33. Шпакив А.И. Теоретические основы культуры языка / А.И. Шпакив. – М.: Наука, 1980.
34. Федоров А.В. Основы общей теории перевода / А.В. Федоров. – М., 1968. –276 с.
35. Galperin I. R. Stylistics. - Moscow, 1981. – 378 p.
36. Vinay J. Darbelnet J. Stilistique comparee du francais et de l'anglais / J. Vinay, J. Darbelnet.- Paris: Didier, 1958. - 332 p.
37. Wiener N. Cybernetics of Control and Communication in the Animal and the Machine / N. Wiener. - N. Y. : Ldn., 1961.
38. Агейчева А. О. Аналіз граматичних можливостей науково-технічного перекладу [Електронний ресурс] / А. О. Агейчева, О. І. Комарова // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. - 2016. - № 29. - С. 90-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiind_2016_29_18.

39. Амеліна С. М. Лексико-граматичні проблеми перекладу науково-технічної літератури [Електронний ресурс] / С. М. Амеліна, А. М. Монашненко, Н. В. Проценко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. - 2013. - Вип. 186(2). - С. 130-134. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.

40. Бараненкова Н. А. Труднощі перекладу латинських запозичень у науково-технічній літературі [Електронний ресурс] / Н. А. Бараненкова // Мова і культура. - 2013. - Вип. 16, т. 1. - С. 386-390. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2013_16_1_65.

41. Башук Н. П. Еквівалентність та адекватність перекладу науково-технічних текстів [Електронний ресурс] / Н. П. Башук // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. - 2017. - Кн. 1. - С. 122-126. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2017_1_27.

42. Белих О. Особливості перекладу німецьких науково-технічних текстів [Електронний ресурс] / О. Белих // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Філологічні науки. - 2009. - Вип. 81(4). - С. 138-141. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81\(4\)_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2009_81(4)_34).

43. Грушко С. П. Науково-технічний переклад у професійному дискурсі [Електронний ресурс] / С. П. Грушко // Література та культура Полісся. - 2016. - Вип. 84. - С. 205-210. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp_2016_84_27.

44. Дерді Е. Т. Сучасні підходи до оцінювання якості науково-технічного перекладу [Електронний ресурс] / Е. Т. Дерді, А. С. Сахро // Нова філологія. - 2011. - № 45. - С. 187-191. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2011_45_53.

45. Дерді Е. Т. Фонові знання як екстралінгвістичний феномен у науково-технічному перекладі [Електронний ресурс] / Е. Т. Дерді // Нова

філологія. - 2011. - № 44. - С. 42-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2011_44_12.

46. Зуенко Н. О. Особливості перекладу науково-технічних термінів німецької мови [Електронний ресурс] / Н. О. Зуенко, І. Г. Семенов // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. - 2013. - Вип. 186(2). - С. 163-167. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.

47. Каушанська Л. В. Способи вираження і засоби перекладу пасивної можливості в німецькій науково-технічній літературі українською мовою [Електронний ресурс] / Л. В. Каушанська // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. - 2012. - Вип. 25. - С. 231-239. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvnz_2012_25_29.

48. Кириченко О. А. Особливості науково-технічних текстів, типові труднощі перекладу та шляхи їх подолання [Електронний ресурс] / О. А. Кириченко, Ю. С. Сибірцева, С. О. Плохута // Філологічні трактати. - 2014. - Т. 6, № 1. - С. 85-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2014_6_1_15.

49. Корнева З. М. Засоби творення конденсованих структур в англійських науково-технічних текстах та їх переклад українською [Електронний ресурс] / З. М. Корнева, О. В. Вацило // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - 2013. - Вип. 2. - С. 90-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2013_2_23.

50. Коровченко М. П. Проблематика перекладу англійських науково-технічних текстів українською мовою [Електронний ресурс] / М. П. Коровченко // Науково-технічна інформація. - 2010. - № 3. - С. 55-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2010_3_14.

51. Кривулькін І. Актуальні проблеми перекладу науково-технічної термінології під час гармонізування міжнародних стандартів [Електронний ресурс] / І. Кривулькін, І. Гребцова // Стандартизація. Сертифікація. Якість. - 2012. - № 2. - С. 28-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ssia_2012_2_9.

52. Михайленко О. О. Функціонально-стилістична специфіка перекладу науково-технічного тексту [Електронний ресурс] / О. О. Михайленко // Мовні і концептуальні картини світу. - 2014. - Вип. 47(2). - С. 21-30. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_47\(2\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_47(2)_5).

53. Мучка М. З. Специфіка науково-технічного перекладу з німецької українською мовою [Електронний ресурс] / М. З. Мучка // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . Філологічні науки. - 2015. - Вип. 3. - С. 35-39. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUF_2015_3_9.

54. Мушніна О. О. Особливості відтворення артиклів у перекладі науково-технічної та художньої прози [Електронний ресурс] / О. О. Мушніна // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. - 2005. - Вип. 11. - С. 49-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2005_11_10.

55. Овадюк О. В. Лексичні та граматичні особливості перекладу науково-технічних текстів [Електронний ресурс] / О. В. Овадюк // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. - 2012. - Вип. 24. - С. 107-111. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2012_24_19.

56. Озарко І. І. Лексичні, граматичні та термінологічні особливості науково-технічного перекладу [Електронний ресурс] / І. І. Озарко, Т. В. Соломчак // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . - 2014. - Вип. 4. - С. 233-236. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_4_46.

57. Паніна О. В. Деякі питання перекладу науково-технічних текстів (на матеріалі англійської мови) [Електронний ресурс] / О. В. Паніна // Містобудування та територіальне планування. - 2014. - Вип. 52. - С. 296-299. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2014_52_40.

58. Паніна О. В. Лексичні трансформації в науково-технічному перекладі(на матеріалі загальнотехнічної і галузевої термінології) [Електронний

ресурс] / О. В. Паніна // Містобудування та територіальне планування. - 2015. - Вип. 58. - С. 392-397. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2015_58_54

59. Романов А.А. Систематика регулятивных действий диалогического общения [Электронный ресурс] / А.А. Романов // Электронный научный журнал «Мир 548 лингвистики и коммуникации» [Электронный ресурс]. – Тверь: ТГСХА, 2008. – № 2 (10) <http://www.tverlingua.by.ru>

60. Романенко Я. А. Специфіка науково-технічного перекладу [Електронний ресурс] / Я. А. Романенко, І. А. Гришан, Ю. Р. Міхнєва, К. Романенко, О. Карсакова // Нова філологія. - 2011. - № 45. - С. 232-234. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2011_45_66

61. Саркісова А. В. Вивчення мовних стереотипів науково-технічної літератури [Електронний ресурс] / А. В. Саркісова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2012. - № 22(4). - С. 177-183. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22\(4\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22(4)_27).

62. Сидорук Г. І. Основні способи перекладу англійських власних назв (на матеріалі науково-технічних текстів) [Електронний ресурс] / Г. І. Сидорук, А. Л. Павленко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. - 2016. - Вип. 245. - С. 278-282. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.

63. Тараненко Л. І. Лексичні особливості науково-технічного перекладу (на матеріалі текстів сфери ядерної енергетики) [Електронний ресурс] / Л. І. Тараненко, М. А. Куценко // Мова і культура. - 2012. - Вип. 15, т. 5. - С. 357-362. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2012_15_5_62.

64. Фесенко І. М. Використання перекладацьких трансформацій у перекладі науково-технічної літератури (на прикладі галузевих технічних текстів та інструкцій користувача) [Електронний ресурс] / І. М. Фесенко, М. О.

Стец // Нова філологія. - 2012. - № 54. - С. 127-129. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_54_37.

65. Хавкіна О. М. Специфіка перекладу української науково-технічної метафори англійською мовою [Електронний ресурс] / О. М. Хавкіна // Нова філологія. - 2013. - № 57. - С. 193-196. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2013_57_53.

66. Циркаль А. Ю. Мовні та позамовні особливості перекладу текстів науково-технічного стилю [Електронний ресурс] / А. Ю. Циркаль // Мова і культура. - 2011. - Вип. 14, т. 1. - С. 416-420. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2011_14_1_73.

67. Циркаль А. Ю. Особливості відтворення науково-технічних текстів [Електронний ресурс] / А. Ю. Циркаль // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Серія: : Філологія. Педагогіка. - 2013. - Вип. 2. - С. 46-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vntufil_2013_2_9.

68. Шилінська І. Ф. Лексико-граматичні особливості перекладу науково-технічних текстів [Електронний ресурс] / І. Ф. Шилінська // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. - 2014. - Вип. 692-693. - С. 321-324. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2014_692-693_97.

69. Широков В. А. Картина мовного світу в парадигмі науково-технічного перекладу [Електронний ресурс] / В. А. Широков, Є. В. Купріянов // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія. - 2016. - Вип. 74. - С. 240-246. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIFL_2016_74_55.

70. Шлапак І. М. Термінологічна полісемія у перекладі науково-технічної літератури [Електронний ресурс] / І. М. Шлапак // Соціум. Документ. Комунікація . - 2016. - Вип. 1. - С. 227-234. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2016_1_21.

71. Юхимець С. Ю. Особливості перекладу англомовної термінології науково-технічних текстів на українську мову [Електронний ресурс] / С. Ю. Юхимець // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. - 2012. - № 14. - С. 323-331. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvypu_2012_14_41.

SUMMARY

Diploma paper: 94 p., 71 sources

The object of the research is genre and stylistic peculiarities of English scientific and technical papers.

The subject of the study is Specifics of rendering of genre-stylistic peculiarities of English scientific and technical papers in Ukrainian translations.

The aim is to study the to describe the main genre and stylistic peculiarities of translating English scientific papers into Ukrainian.

The urgency of this work is due to insufficient comparative study of genre-stylistic features of the translation of English-language scientific and technical literature into Ukrainian, as well as modern requirements for this type of translation, when it comes to transferring not only the content of the original, but also the optimal reproduction of stylistic characteristics of the text.

The scientific novelty of this work is to systematize theoretical knowledge about the style and genre in the scientific and technical literature and to distinguish the main genre-stylistic features of the English scientific and technical text in comparison with the norms of scientific communication in the Ukrainian language.

The practical value of the work consists in the analysis of the means of translation into Ukrainian of English scientific and technical text taking into account its genre-stylistic features and the pragmatics of Ukrainian-language scientific communication.

Key words: genre, stylistic, scientific, rendering, implication

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 94 с., 71 джерел.

Об'єкт дослідження: жанрово-стилістичні особливості англійських науково-технічних статей

Предмет дослідження: специфіка відтворення жанрово-стилістичних особливостей англійських науково-технічних статей в перекладі українською мовою.

Мета дипломної роботи: описати основні жанрово-стилістичні особливості українського перекладу англійських науково-технічних статей.

Виконання завдань дослідження було досягнуто шляхом застосування наступних **методів**: порівняльний метод та метод аналізу.

Актуальність даної роботи зумовлена недостатнім порівняльним вивченням жанрово-стилістичних особливостей перекладу українською мовою англійської науково-технічної літератури, а також сучасними вимогами до даного виду перекладу, коли йдеться про передачу не лише змісту оригіналу, а й про оптимальне відтворення стилістичних характеристик тексту.

Наукова новизна даної роботи полягає в систематизації теоретичних знань щодо стилю та жанру в науково-технічній літературі та виокремленні основних жанрово-стилістичних особливостей англійського науково-технічного тексту у порівнянні з нормами наукового спілкування українською мовою.

Практична цінність роботи складається в тому, що були проаналізовані засоби перекладу українською мовою англійського науково-технічного тексту з урахуванням його жанрово-стилістичних особливостей та прагматики українськомовного наукового спілкування.

Ключові слова: жанр, стилістика, наука, переклад, імплікація.

**Відгук
наукового керівника
на дипломну роботу**

Студента

На тему

1. Тема роботи актуальна/ не актуальна і пов'язана / не пов'язана з профілем майбутньої професійної діяльності.
2. Структура відповідає/ не відповідає темі роботи, відбиває / не відбиває її зміст.
3. Робота є самостійною на 40/ 60/ 80%.
4. Принципові зауваження наукового керівника враховані / не враховані.
5. Представлена робота відповідає / не відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого роду.
6. Робота може / не може бути допущена до захисту ДЕК.

Науковий керівник

(підпис)

(П.І.Б.)

« _____ » _____ 20__ р.